

Ringvirkningsanalyse av hyttebygging i Bykle

Rapport fra Oxford Research AS

Kunnskap for et bedre samfunn

I Oxford Research utvikler vi kunnskap for et bedre samfunn ved å kombinere kompetansen vår innen forskning, strategi og kommunikasjon.

Vi gjennomfører undersøkelser, analyser og evalueringer på tvers av fagområder og på en rekke tematiske felt, inkludert nærings- og regionalutvikling, velferdsområdet, arbeidsmarkeds- og utdanningsområdet samt innen forsknings- og innovasjonssystemer.

Vi legger til rette for implementerings- og endringsprosesser basert på utfallet av utredningene og analysene våre.

Oxford Research AS ble etablert i Norge i 2004, og inngår i en rekke Oxford Research-selskaper. Selskapene har felles visjon og samarbeider der det gir merverdi for våre oppdragsgivere.

Vi er miljøfyrtårnsertifisert

Miljøfyrtårn er et anerkjent og effektivt verktøy for sertifisering og miljøledelse, og Norges mest brukte sertifikat for virksomheter som vil dokumentere sin miljøinnsats og vise samfunnsansvar. Som Miljøfyrtårn bidrar vi også til å oppnå flere av FNs bærekraftsmål.

Oxford Research AS

Østre Strandgate 12
4610 Kristiansand
Norge
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no www.oxford.no

Oppdragsgiver

Bykle kommune

Prosjektperiode

Mars 2024 – juni 2024

Prosjektteam

Sjefsanalytiker Bjørn Brastad
Senioranalytiker (ph.d.) Inna Khovrak
Analytiker Ulrik Oswald Akerholt
Professor Kjell Overvåg, Høgskolen i Innlandet

The Venn-diagram is a stylistic representation of Oxford Research's efforts to combine competences in research, strategy and communication, in providing knowledge for a better society.

Forord

For å understøtte arbeidet med ny samfunnsdel til kommuneplanen, har Bykle kommune ønsket å få utarbeidet et kunnskapsgrunnlag knyttet til hytteutbyggingen i kommunen. Denne ringvirkingsanalysen skal fungere som et underlag både for videre drøfting omkring utformingen av ny samfunnsdel, arealstrategi og revisjon av kommuneplanens arealdel.

Analysen er gjennomført i perioden fra mars 2024 til november 2024, og er utarbeidet av sjefsanalytiker Bjørn Brastad, senioranalytiker (ph.d.) Inna Khovrak, analytiker Ulrik Oswal Akerholt og professor Kjell Overvåg ved Høgskolen i Innlandet. I arbeidet med oppdraget har vi fått god hjelp fra plansjef Signe Sollien Haugå. Vi takker for et spennende oppdrag!

Kristiansand, 20. november 2024

Bjørn Brastad
Prosjektleder
Oxford Research AS

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn og formål	4
1.1 Bakgrunn	4
1.2 Formål og problemstillinger	5
2. Metode	6
2.1 Gjennomgang av litteratur og relevant dokumentasjon	6
2.2 Kvantitative registerdata	6
2.3 Spørreundersøkelse blant lokalbefolkningen og hyttebeboere	7
2.4 Kvalitative data	8
2.5 Samlet vurdering av datamaterialet	9
3. Arealbruk, antall hytter og tomtereserver	10
3.1 Arealbruk	10
3.2 Antall hytter i perioden fra 2015 til 2024	10
3.3 Bykle sammenlignet med andre fjellhyttekommuner	11
3.4 Tomtereserver i Bykle kommune	14
4. Økonomisk bærekraft	15
4.1 Kommunaløkonomiske virkninger	15
4.2 Næringsmessige ringvirkninger	16
4.3 Hva viser spørreundersøkelsen?	23
4.4 Oppsummering	24
5. Sosial bærekraft	26
5.1 Planprosesser	26
5.2 Forholdet mellom hyttebefolkningen og lokalbefolkningen	26
5.3 Holdninger til videre hytteutbygging	32
5.4 Oppsummering	35
6. Miljømessig bærekraft	36
6.1 Nasjonale forventninger og veiledere	36
6.2 Klimaeffekter av fritidsboliger	38
6.3 Respondentenes vurderinger av miljømessige konsekvenser	42
6.4 Oppsummering	45
7. Hovedfunn og anbefalinger	46
7.1 Hovedfunn	46
7.2 Hva kan kommunen gjøre?	49
Vedlegg – inntektsberegninger	53

1. Bakgrunn og formål

1.1 Bakgrunn

Utviklingen i norske fjell kommuner har endret seg betydelig de siste femti årene. Rekreasjon har overtatt for produksjon i fjellområdene, mens økningen i vernet areal har bidratt til en sterkere sentralisering av makten over hvordan arealene skal brukes. «Den lokale autonomien i forvaltning av fjellområdene har ikke økt, til tross for politiske ambisjoner om mer makt til det lokale nivået, snarere har den statlige styringa blitt styrka de siste tiårene»¹.

De siste femti årene er antallet fritidsboliger i Norge tredoblet, og to tredjedeler ligger i fjell- og skogsområder². Dette har påvirket balansen mellom ordinære boliger og fritidsboliger sterkt. Et økende antall kommuner har i dag flere fritidsboliger enn helårsboliger. Siden 2011 er det på landsbasis fullført mellom 4000 og 7000 fritidsboliger årlig, og det ble bygd fire ganger så mange hytter i 2021 sammenlignet med 1983³. En stor del av veksten i hyttebyggingen har funnet sted i fjellkommuner i Sør-Norge⁴. Disse kommunene har mange felles utfordringer knyttet til negativ befolkningsutvikling, reduserte økonomiske muligheter i tradisjonelle næringer og lav tilgjengelighet til viktige offentlige tjenester⁵. (Overvåg et al., 2016; Arnesen et al., 2018). Samtidig bidrar hyttebyggingen vesentlig til den økonomiske verdiskapingen i fjellregionene, og hytteutviklingen har derfor i stor grad vært en omforent og villet strategi⁶. Dette har blitt forsterket av nordmenns nære forhold til hytta. For mange er hytta den viktigste formen for avkobling og ferie, og nesten 50 prosent av befolkningen har tilgang på minst én hytte.

Med «hytteopprøret» som startet i Vinje i 2021, har det skjedd et skifte i den offentlige og politiske debatten rundt hyttebygging i Norge⁷. Opprøret har bidratt til å sette søkelys på utfordringer knyttet til økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft. Liknende diskusjoner er noe man også har sett i andre fjellkommuner (Morgenbladet 13.08.2021). Det er en økende kritikk knyttet til klima- og miljøavtrykket fra hyttesektoren. Både antallet hytter

¹ Sjeggedal, S. og Overvåg, K., 2015. Fjellbygd eller feriefjell? Fagbokforlaget.

² Op.cit.

³ SSB, 2022. Fakta om hytter og fritidsboliger. <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/faktaside/hytter-og-ferieboliger>

⁴ Blumenthal, V., 2021. Fritidsboligbefolkningen og lokalsamfunnet – Kan fritidsboligeierne bli en ressurs for lokal utvikling? Skriftserien 22–2021 Østlandsforskning. Lillehammer.

⁵ Arnesen, T., Kvamme, S. & Skjeggedal, T., 2018. Fritidsboliger og friluftsliv i fjellområdene, OF-rapport 14/2018, Lillehammer, Østlandsforskning.

⁶ Holsen, T., 2022. Arealplanfaglige prinsipper og tradisjoner i planlegging av tettbygde fritidsbyggområder. Kart og Plan 115, 29–64.

⁷ Singsaas, M., Grønn, J.F. & Gundersen, V., 2004. Besøksforvaltning i hyttekommuner – spenninger mellom tradisjon og destinasjon. Kart og plan, Vol. 117, Utg.1.

og størrelsen på disse har økt betydelig de siste 20-30 årene.⁸ I mange tilfeller er også lokalbefolkningen misfornøyd med utviklingen siden hyttebyggingen bidrar til å endre små steders identitet og kultur. Dette er også dimensjoner som i den siste tiden har preget ordsiftet i Bykle kommune.

Over tid har Bykle kommune og næringslivet arbeidet for økt turisme, og å styrke kommunen som en reiselivsdestinasjon. Denne innsatsen har både preget det lokale næringslivet, men også kommunens arbeid med arealforvaltning. Bykle kommune arbeider med en ny samfunnsdel til kommuneplanen, og flere lokale politikere har i senere tid gitt uttrykk for hvordan de tenker rundt hytteutviklingen og eventuelle konsekvenser av endringer i utbyggingstakten fremover. Dette har også gitt seg utslag i politiske fora. Fra politisk hold ønsker en å få belyst konsekvensene av ulik utbyggingstakt framover.

1.2 Formål og problemstillinger

For å støtte arbeidet med ny samfunnsdel til kommuneplanen, har Bykle kommune engasjert Oxford Research til å få utarbeidet et kunnskapsgrunnlag om ringvirkningene av hytteutbyggingen i kommunen. Målet er at dette skal fungere som et underlag for videre drøfting i arbeidet med utformingen av ny samfunnsdel, arealstrategi og revisjon av kommuneplanens arealdel.

For å kaste lys over tematikken, har vi utarbeidet en analyse av sannsynlige ringvirkninger ved ulike hytte-utbyggingshastigheter. I tråd med Bykle kommunes inngang til den nye samfunnsdelen i kommuneplanen, har vi tatt for oss virkninger knyttet til tre hoveddimensjoner:

- Økonomisk bærekraft
- Miljømessig bærekraft
- Sosial bærekraft

I analysen har vi lagt vekt på å diskutere de ulike forholdene opp mot hverandre. En mangel som trekkes fram ved tidligere forskning på feltet, er at den sosiale og kulturelle dimensjonen har vært lite belyst⁹. I denne analysen vært opptatt av å få fram lokale innbyggers og hytteeieres erfaringer og fortolkninger. Dette vil kunne gjøre det lettere å utforme en framtidig hyttepolitikk som ivaretar både økonomiske, miljømessige og sosiale hensyn.

⁸ NINA - Norsk institutt for naturforskning & Telemarksforskning (2023). Tradisjon og destinasjon - en studie av fritidsboliger, ferdsel og fremtidsbilder på Hardangervidda. NINA Temahefte 89, Norsk institutt for naturforskning.

⁹ Singsaas, M., Grønn, J.F. & Gundersen, V., 2004. Besøksforvaltning i hyttekommuner – spenninger mellom tradisjon og destinasjon. Kart og plan, Vol. 117, Utg.1.

2. Metode

I dette kapittelet beskriver vi kort det metodiske utgangspunktet for analysen. Vi har benyttet oss av følgende verktøy:

- Gjennomgang av litteratur og relevant dokumentasjon
- Analyse av registerdata
- Spørreundersøkelse til lokalbefolkningen og hyttebefolkningen
- Kvalitative intervjuer

I det videre går vi kort inn på hver av dem.

2.1 Gjennomgang av litteratur og relevant dokumentasjon

Som en del av arbeidet har vi gjennomført et litteratursøk og innhentet annen relevant dokumentasjon. Det er gjort flere lignende arbeider i andre sammenlignbare kommuner, og det finnes også en god del forskningslitteratur relatert til hyttebygging i et bærekraftsperspektiv. Vi har benyttet disse arbeidene som et mer gjennomgående grunnlag for analysen, og denne litteraturen er referert til der den er benyttet.

Et utgangspunkt for oppdraget er også å etablere et nåtidsbilde for både antall fritidsboliger, omfang av hytteturisme og nåværende utbyggingstakt. Vi har både brukt samfunns- og arealdelen i kommuneplanen, kommunens oversikter over områder regulert til hytteutbygging (tomtereserve) og kommunens utgifter knyttet til hyttebygging.

2.2 Kvantitative registerdata

For å avdekke særlig de økonomiske virkningene, er bruk av kvantitative registerdata og statistikk en viktig kilde. I vår analyse har vi benyttet følgende kilder:

- **Regnskapsdata fra Proff-Forvalt.** Proff-Forvalt gir en oversikt over alle landets bedrifts samt regnskapstallene for aksjeselskaper. Vi har blant annet hentet omsetning, lønnskostnader og driftsresultat for alle aksjeselskaper i Bykle kommune. Dataene inneholder også næringskoder, noe som gjør det mulig å gjøre analyser på ulike næringer. Dette er svært viktig for å kunne gjøre mer detaljerte analyser som viser hvordan ulike utbyggingstempoer slår ut for forskjellige bedrifter både i byggefasen og bruksfasen.
- **Statistikk fra SSB.** For å kunne sammenligne Bykle med andre hyttekommuner, vil det være viktig å ta hensyn til forskjeller i folketall. Vi har brukt

befolkningsstatistikk fra SBB til dette. Vi har også anvendt SSB-statistikk som belyser inn- og utpendlingen til Bykle.

2.3 Spørreundersøkelse blant lokalbefolkningen og hyttebeboere

I vår analyse har vi lagt stor vekt på å få fram lokale innbyggers og hytteeieres holdninger og synspunkter på hyttebygging og utbyggingstempo. Hovedverktøyet for dette har vært gjennomføring av en elektronisk spørreundersøkelse ved hjelp av SurveyXact. En lenke til spørreundersøkelsen ble publisert gjennom kommunenes hjemmeside og Facebook-profil. For å få så mange svar som mulig, ble dette også gjentatt da det hadde gått en uke siden publiseringen.

Totalt oppnådde vi 315 svar på undersøkelsen. Disse fordelte seg på 183 svar fra innbyggere i Bykle kommune, mens 132 personer var hyttebeboere. Vi finner at

- Respondentens svartidspunkt er ikke konsentrert rundt «topper», men fordeler seg rimelig jevnt ut over den perioden hvor undersøkelsen har vært tilgjengelig.
- Svarantallet gir en akseptabel feilmargin. Hvis man antar en svarfordeling på 70/30 og legger til grunn et 95 prosent konfidensintervall, ligger feilmarginen for undersøkelsen rettet mot innbyggerne i kommunen på $\pm 6,8$ prosentpoeng. Det betyr at om 70 prosent er enige i en påstand, kan vi med 95 prosent sikkerhet anta at andelen reelt sett ligger mellom 63,2 og 76,8 prosent. Dersom svarene er likt fordelt (50/50) er feilmarginen 7,4 prosentpoeng.
- Antallet som har svart på undersøkelsen representerer nesten 25 prosent av den aktuelle befolkningen i Bykle kommune. Det er en god fordeling mellom personer bosatt på Hovden (127 personer), i Midregionen (12 personer) og Bykle Kyrkjebygd (44 personer). De som er bosatt på Hovden og Midregionen har hyttene aller tettest innpå, men også de som bor i Bykle Kyrkjebygd blir påvirket av antall hytter gjennom at de også benytter arealet i kommunen der hyttene ligger til fritids- og rekreasjonsformål.
- Det er tidvis forskjell mellom dem som svarer og dem som ikke gjør det på enkelte spørsmål. Respondentens svar er imidlertid i liten grad kun konsentrert rundt ytterpunkter, men fordeler seg over alle de svaralternativene som er mulige på de ulike spørsmålene. Vi finner typisk at en god del svarer «verken eller» og «vet ikke». Dette er en sterk indikasjon på at det ikke utelukkende er dem som er mest engasjert i en eller annen retning som har svart.

Det er selvsagt alltid ønskelig med enda flere svar, men slik vi vurderer spørreundersøkelsen gir svarene et representativt og godt bilde av holdningene til både innbyggerne og hyttebefolkningen.

2.4 Kvalitative data

I analysen har vi også tatt i bruk kvalitative data. Gjennom disse får vi mer detaljert innsikt i de økonomiske, sosiale og miljømessige ringvirkningene av ulike utbyggingstakter. Den viktigste kvalitative datakilden har vært dybdeintervjuer med utvalgte aktører. Intervjuene ble gjennomført ved hjelp av en semistrukturert spørreguide som dekket de sentrale problemstillingene, men guiden ble tilpasset informantens rolle og funksjon i Bykle.

Intervjuene dekket et bredt spekter av aktører, og i tabellen under gis det en oversikt over hvem vi har snakket med. Intervjuene ble primært gjennomført i siste halvdel av april 2024, men det ble også gjort noen få intervjuer i begynnelsen av mai. Alle intervjuene dekket både dimensjonene økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft, men for bedriftsrepresentantene ble det naturlig nok lagt mest vekt på den økonomiske siden. Blant annet innhentet vi opplysninger om hvor stor andel av deres omsetning som stammet fra hyttebygging og hvor avhengige de er av hytter for sin framtidige utvikling. Disse vurderingene ble også brukt som et utgangspunkt for tilsvarende vurderinger hos andre lignende bedrifter.

Tabell 1 Oversikt over informanter

Navn	Rolle
Hans Blattmann	Ordfører (AP)
Anne Merethe Hjemdahl	Varaordfører (H)
Karina Sloth	Kommunedirektør
Signe Sollien Haugå	Plansjef
Hedda Helene Schaanning	Kommunestyre- og formannskapsmedlem (AP)
Steinar Haugen	Kommunestyre- og formannskapsmedlem (SP)
Espen Mikkelsen	Kommunestyremedlem (V)
Agnes Hovden	Tidligere medlem i kommunestyret og grunneier
Otralaft AS	Daglig leder Peik Bachmann
R. Jegteberg AS	Daglig leder Robert Jegteberg
Hovden Alpin Resort	Daglig leder Ann-Toril Briksdal
Hovden Alpin Resort	Eier Roger Sørli
Bykle og Hovden vekst	Daglig leder Torvald Gautland
Uppstad VVS Hovden	Daglig leder Jonas Amundsen
Destinasjon Hovden	Daglig leder Unn Hovden
Coop Extra Hovden	Eier franchise Terje Rogstad
Ressursgruppen for hyttevelforeningene	Jon Helle og Tom Bredesen

For å påse at lokalbefolkningens egne refleksjoner om fritidsboligutviklingen i Bykle også ble dekket kvalitativt, deltok vi på et folkemøte i Bykle som hadde som formål å få innspill til den nye samfunnsdelen i kommuneplanen. På slutten av dette møte fikk vi også noen synpunkter på hvordan folk ser på hyttebygging framover.

2.5 Samlet vurdering av datamaterialet

Slik vi vurderer det samlede datamaterialet, gir det et godt grunnlag for å belyse både de økonomiske, sosiale og miljømessige virkningene av hyttebygging. Det belyser også hvilke vurderinger og avveininger både befolkningen i Bykle kommune og hyttebeboerne gjør seg når det gjelder framtidig utbyggingstempo. Særlig bidrar den gjennomførte spørreundersøkelsen til å få fram et rimelig representativt bilde av hvordan innbyggerne i Bykle ser på framtidig hyttebygging og konsekvensene av den (se kapittel 2.3 for mer utfyllende argumentasjon).

3. Arealbruk, antall hytter og tomtereserver

I dette kapitlet gir vi en kortfattet oversikt over arealbruken, antall hytter i Bykle kommune og tomtereserverne framover. Dette danner et bakteppe for belysningen av økonomisk (kapittel 4), sosial (kapittel 5) og miljømessig bærekraft (kapittel 6).

3.1 Arealbruk

Bykle kommune har en unik kombinasjon av urørt natur, store verneområder og viktige kraftressurser. Arealbruken i kommunen må forstås i lys av en balanse mellom bevaring av naturressurser og tilrettelegging for både storsamfunnet og det lokale samfunnets behov. Med over 60 % av kommunens areal under varig vern (62,4%¹⁰), er Bykle en av de mest verneintensive kommunene i landet. Disse verneområdene er kritiske for å ivareta biologisk mangfold, landskapsverdier og friluftsliv. Gjennom verneområdene har Bykle kommunene tatt et betydelig ansvar for å beskytte naturarven for fremtidige generasjoner.

I tillegg til vernede områder, er store deler av kommunens areal bundet opp til kraftutbygging. Kraftproduksjon har lenge vært en sentral næring i Bykle, og de store vannkraftanleggene har hatt betydelig innvirkning på landskapet. Dette har ført til omfattende infrastruktur som demninger, reguleringsmagasiner, og overføringslinjer. Selv om disse anleggene beslaglegger store områder, utgjør de en svært viktig del av kommunens bidrag til nasjonal energiøkonomi.

Til tross for de omfattende verneområdene og kraftanleggene, utgjør det samlede bebygde arealet i Bykle kommune kun ca. 0,5 % av det totale arealet. Dette inkluderer veier, anlegg, hytter og andre byggverk. Bykle er således en kommune hvor det er mye areal tilgjengelig, men hvor utnyttelsen av det er sterkt regulert og i stor grad begrenset til spesifikke formål som hyttebygging og turisme.

3.2 Antall hytter i perioden fra 2015 til 2024

I tabell 2 vises det en oversikt over antall hytter i Bykle kommune fra 2015 til 2024. Det har vært en jevn økning i antall hytter i perioden, og den gjennomsnittlige årlige veksten har vært på 49 hytter. Sammenlignet med de største hyttekommunene i Norge (SSB¹¹), er tettheten av fritidsboliger i Bykle betydelig lavere. Tettheten er også lavere enn gjennomsnittsverdien for Agder-kommunene.

¹⁰ [08936: Vernet areal, etter region, verneformål, statistikkvariabel og år. Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)

¹¹ [Fakta om hytter og fritidsboliger – SSB](#)

Tabell 2 Absolutte og relative indikatorer for antall hytter i Bykle kommune¹²

År	Antall hytter i Bykle		Antall hytter per landareal / km ²		Antall hytter per folketall / personer	
	Antall	Årlig vekst	i Bykle	i Agder	i Bykle	i Agder
2015	2368	41	1,88	2,41	2,54	0,12
2016	2412	44	1,92	2,44	2,55	0,12
2017	2463	51	1,96	2,46	2,59	0,12
2018	2532	69	2,02	2,48	2,64	0,12
2019	2577	45	2,06	2,50	2,70	0,12
2020	2612	35	2,08	2,52	2,71	0,12
2021	2658	46	2,12	2,55	2,86	0,12
2022	2732	74	2,18	2,59	2,92	0,12
2023	2768	36	2,21	2,62	2,78	0,12
2024	2809	41	2,24	2,64	2,78	0,12
Gjennomsnittlig vekst		49	0,04	0,03	0,03	0,00
Gjennomsnittlig verdi			2,07	2,52	2,71	0,12

Kilde: SSB kildetabell 03174, 06913 og 09280, per 1. januar, Antall hytter: Hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg; 2011-2019: Aust-Agder og Vest-Agder

3.3 Bykle sammenlignet med andre fjellhyttekommuner

For å få et sammenligningsgrunnlag med andre norske fjellhyttekommuner, sammenligner vi i dette delkapittelet Bykle med Hemsedal, Hol, Nore og Uvdal, Trysil, Øyer, Ringsaker, Tinn, Vinje, Valle, Åseral og Sirdal. Vi tar både for oss antall hytter, antall hytter per landareal/km² og antall hytter per folketall.

3.3.1 Antall hytter i andre fjellhyttekommuner

Hytteveksten i Bykle er relativt lavt sammenlignet med flere av de andre kommunene. Øyer og Vinje har de høyeste gjennomsnittlige årlige vekstratene, med henholdsvis 125 og 124 hytter per år. Kommuner som Hemsedal og Valle har lavere vekstrater, noe som kan indikere begrensninger i utbyggingskapasitet eller lavere etterspørsel (Tabell 3).

¹² 03174: Eksisterende bygningsmasse, Fritidsbygg, etter statistikkvariabel, region, bygningstype og år. Statistikkbanken (ssb.no), 06913: Befolkning og endringer, etter statistikkvariabel, region og år. Statistikkbanken (ssb.no), 09280: Areal (km²), etter statistikkvariabel, region, arealtype og år. Statistikkbanken (ssb.no)

Tabell 3 Antall hytter i andre fjellhyttekommuner i perioden fra 2015 til 2024.

Antall hytter i kommuner											
År	Hemsedal	Hol	Nore og Uvdal	Trysil	Øyer	Ringsaker	Tinn	Vinje	Valle	Åseral	Sirdal
2015	2023	5245	3774	6302	2562	6729	3016	4720	1192	1969	3607
2016	2061	5356	3795	6438	2732	6879	3081	4842	1222	2009	3678
2017	2100	5445	3822	6530	2925	6981	3169	4981	1241	2038	3733
2018	2161	5538	3868	6645	3092	7108	3269	5137	1267	2067	3855
2019	2151	5634	3936	6701	3235	7198	3344	5278	1308	2110	3903
2020	2203	5694	3989	6813	3334	7251	3406	5390	1346	2148	4015
2021	2211	5720	3997	6853	3401	7271	3470	5493	1376	2189	4087
2022	2265	5832	4095	6926	3542	7286	3557	5713	1441	2244	4221
2023	2294	5921	4141	7004	3626	7278	3601	5802	1536	2287	4306
2024	2322	6006	4166	7037	3691	7240	3599	5834	1572	2297	4369
Gj.sn. vekst	33	85	44	82	125	57	65	124	42	36	85
Gjennomsnittlig vekst i Bykle kommune: 49 hytter per år											

Kilde: SSB kildetabell 03174, per 1. januar. Antall hytter: Hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg

3.3.2 Antall hytter per landareal og folketall

Å sammenligne antall hytter per landareal og antall hytter per folketall mellom Bykle kommune og andre kommuner er viktig av flere årsaker. Det gir både gir både innsikt i kommunens kapasitet og behov, samt hvordan tilstedeværelsen av hytter påvirker økonomien, samfunnet og miljøet. Som det vises i tabell 4 og 5 har Bykle kommune en høy tetthet av hytter per innbygger (2,71) og en moderat tetthet av hytter per landareal (2,07 km²) sammenlignet med andre fjellhyttekommuner.

Tabell 4 Antall hytter per km² i andre fjellhyttekommuner i perioden 2015 til 2024

Antall hytter per km ²											
År	Hemsedal	Hol	Nore og Uvdal	Trysil	Øyer	Ringsaker	Tinn	Vinje	Valle	Åseral	Sirdal
2015	2,84	3,17	1,66	2,14	4,16	5,99	1,63	1,73	1,05	2,47	2,62
2016	2,90	3,24	1,67	2,19	4,43	6,13	1,67	1,78	1,08	2,52	2,67
2017	2,95	3,29	1,69	2,22	4,75	6,22	1,71	1,83	1,10	2,55	2,72
2018	3,04	3,35	1,71	2,26	5,02	6,33	1,77	1,89	1,12	2,59	2,81
2019	3,02	3,41	1,74	2,28	5,25	6,41	1,81	1,94	1,16	2,65	2,84
2020	3,10	3,44	1,76	2,32	5,41	6,46	1,84	1,98	1,19	2,69	2,92
2021	3,11	3,46	1,76	2,33	5,52	6,48	1,88	2,02	1,22	2,75	2,98
2022	3,18	3,53	1,81	2,36	5,75	6,49	1,92	2,10	1,28	2,82	3,07
2023	3,22	3,58	1,83	2,38	5,88	6,48	1,95	2,13	1,36	2,87	3,14
2024	3,26	3,63	1,84	2,39	5,99	6,45	1,95	2,14	1,39	2,88	3,18
Gj.sn. verdi	3,06	3,41	1,75	2,29	5,21	6,34	1,81	1,95	1,19	2,68	2,90
Gjennomsnittlig verdi i Bykle kommune: 2,07 hytter per kvadratkilometer											

Kilde: SSB kildetabell 03174 og 09280, per 1. januar, Antall hytter: sommerhus og lignende fritidsbygg

Tabell 5 Antall hytter per folketall i andre fjellhyttekommuner i perioden 2015 til 2024

Antall hytter per folketall / personer											
År	Hemsedal	Hol	Nore og Uvdal	Trysil	Øyer	Ringsaker	Tinn	Vinje	Valle	Åseral	Sirdal
2015	0,86	1,17	1,49	0,96	0,51	0,20	0,51	1,28	0,95	2,13	1,96
2016	0,85	1,19	1,49	0,99	0,54	0,20	0,52	1,30	0,98	2,13	2,01
2017	0,86	1,20	1,51	1,00	0,58	0,21	0,54	1,34	1,00	2,18	2,03
2018	0,88	1,23	1,56	1,01	0,60	0,21	0,56	1,39	1,03	2,19	2,09
2019	0,87	1,26	1,61	1,01	0,63	0,21	0,58	1,42	1,13	2,25	2,12
2020	0,89	1,28	1,64	1,03	0,65	0,21	0,60	1,47	1,16	2,30	2,20
2021	0,87	1,29	1,66	1,04	0,67	0,21	0,62	1,46	1,18	2,36	2,31
2022	0,87	1,29	1,67	1,05	0,70	0,21	0,65	1,52	1,23	2,46	2,33
2023	0,87	1,31	1,67	1,06	0,70	0,21	0,65	1,51	1,30	2,51	2,34
2024	0,87	1,34	1,68	1,07	0,72	0,20	0,65	1,51	1,30	2,49	2,33
Gj.sn. verdi	0,87	1,26	1,60	1,02	0,63	0,21	0,59	1,42	1,13	2,30	2,17
Gjennomsnittlig verdi i Bykle kommune: 2,71 per innbygger											

Kilde: SSB kildetabell 03174 og 06913, per 1. januar, Antall hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg

3.4 Tomtereserver i Bykle kommune

Bykle kommuner har betydelige tomtereserver for bygging av fritidsboliger. På Hovden er det per april en reserve på 866 enheter, mens det i Midtregionen er en reserve på 871 enheter. Dette utgjør til sammen en reserve på 1737 enheter, noe som innebærer at Bykle kommune har tilgjengelige tomter for mange år framover. I tillegg er det også en del områder som også er under vurdering for hytter. Dette kan øke tomtereserven ytterligere.

4. Økonomisk bærekraft

Hytteutbygging spiller en sentral rolle for den økonomiske utviklingen i mange norske kommuner, og Bykle er intet unntak. Hyttebygging har økonomiske ringvirkninger for lokalsamfunnet på flere måter. De viktigste effektene er knyttet til kommunaløkonomiske virkninger og næringsmessige virkninger. I det videre går nærmere inn på hver av dem, men vi legger hovedvekt på de næringsmessige virkningene. Vi er særlig opptatt av hvilken betydning hyttebygging har for næringslivet i Bykle på lang sikt. Dette innebærer å identifisere potensielle risikoer og muligheter knyttet til fremtidige endringer i etterspørselen etter fritidsboliger, samt å utvikle strategier for å sikre at hytteutbygging forblir en bærekraftig og økonomisk fordelaktig aktivitet for lokalsamfunnet.

4.1 Kommunaløkonomiske virkninger

Fra noen av de politiske partiene i Bykle uttrykkes det bekymring over kostandene som hyttebyggingen fører med seg for kommunen, blant annet knyttet til helse og byggesaksbehandling¹³. I dette delkapittelet belyser vi hvilke virkninger hyttebyggingen har for den kommunale økonomien. På inntektssiden er skatteinntekter og eventuelt eiendomsskatt de mest åpenbare effektene, mens kostnadssiden blant annet inkluderer kostnader til utbygging av infrastruktur (vei, løypekjøring), byggesaksbehandling og ikke minst det kommunale tjenestetilbudet innen helse og hjemmebasert omsorg.

Telemarkforskning og NTNU har gjort et arbeid der de har sammenholdt pluss- og minussiden ved hyttebygging både for kommunen og kommuneadministrasjonen¹⁴. På **kostnadssiden** understreker de at helse- og omsorgstjenester er viktig, særlig i et framtidsperspektiv. Hyttekommuner har plikt til å yte helse- og omsorgstjenester til personer uavhengig av hvor vedkommende er bosatt (oppholdsprinsippet), og flere og bedre fritidsboliger vil da kunne øke hyttekommunenes utgifter til helse og hjemmebasert omsorg. Siden andelen eldre stadig øker, med mer fritid og potensielt flere brukerdøgn i fritidsbolig, vil det kunne forsterke den økte belastningen på hyttekommunes helse- og pleie- og omsorgsbudsjett i tiden framover.

På **inntektssiden** fører utbygging av hytter til økonomiske gevinster for lokalsamfunnet i form av arbeidsplasser og skatteinntekter. En annen positiv lokaløkonomisk effekt som Telemarkforskning og NTNU løfter fram er at innbyggerne også vil ha glede av større

¹³ https://www.fvn.no/mening/kronikk/i/56rWk6/kva-skal-bykle-kommune-vere-i-framtida?fbclid=IwAR1MXHtg2Fw4Gb9_PIdPKmqrhQW3Eh_7P9XCOvSM13_ju09W9Zn5H_IYH0

¹⁴ Borge, L.E., Løyland, K. & Nyhus, O.H., 2017. Hyttekommunenes økonomi. Samfunnsøkonomen nr.1, 2017.

bredde i vare- og tjenestetilbudet som hyttebyggingen gir grunnlag for¹⁵. Vi belyser dette mer inngående i kapittel 4.2.

4.1.1 Netto gevinst for lokalsamfunnet, men negativt for kommuneøkonomien

For å sammenstille inntekts- og kostnadssiden, har Telemarksforskning og NTNU utarbeidet en analyse som viser utgifts- og inntektsøkningen ved at det bygges én ekstra hytte i kommunen¹⁶. Etter vår vurdering er dette det beste tilgjengelig datamaterialet og analysen, men vi vil understreke at det baserer seg på et landsgjennomsnitt og de forutsetningene som gjelder i dag med tanke på skattesystemet og oppholdsprinsippet. Tallene er dermed beheftet med betydelig usikkerhet, men de gir likevel en indikasjon på de kommunaløkonomiske virkningene for Bykle.

Telemarksforskning og NTNU sin analyse tyder på at hyttebygging gir netto gevinst for lokalsamfunnet¹⁷. Ved bygging av enn ekstra hytte øker kommunens skatteinntekter og innbyggernes inntekt mer enn utgiftene. En ren kommunaløkonomisk analyse, som kun tar hensyn til kommunale utgifter og inntekter, viser derimot et negativt bilde. En ekstra hytte fører til merkostnader på 1670 kroner før inntektsutjevning for en gjennomsnittlig hyttekommune.

Dersom en tar hensyn til de forutsetningene som gjelder for Bykle kommunene sammenlignet med gjennomsnittshyttetekommunen, er det grunn til å anta at de kommunaløkonomiske kostnadene er høyere i Bykle i og med at kommunen har det høyeste antall hytter per innbygger (2,77 hytter) blant fjellhyttekommunene i Sør-Norge. Det er også rimelig å legge til grunn at de kommunaløkonomiske kostandene knyttet til hytter vil øke i det videre. Dette skyldes primært at det vil bli en økende andel eldre i befolkningen. Disse har mer fritid og potensielt flere brukerdøgn, noe som vil kunne forsterke den økte belastningen på hyttekommunes helse- og pleie- og omsorgsbudsjett i tiden framover. Hvor mye er imidlertid svært usikkert.

4.2 Næringsmessige ringvirkninger

Hytteutbygging representerer en betydelig økonomisk aktivitet i mange norske kommuner. Dette kapitlet utforsker og analyserer de komplekse næringsmessige virkningene av hytteutbygging i Bykle kommune.

¹⁵ Borge, L.E., Løyland, K. & Nyhus, O.H., 2017. Hyttekommunenes økonomi. Samfunnsøkonomen nr.1, 2017.

¹⁶ Op.cit.

¹⁷ Borge, L.E., Løyland, K. & Nyhus, O.H., 2017. Hyttekommunenes økonomi. Samfunnsøkonomen nr.1, 2017.

De næringsmessige ringvirkningene kan deles inn i byggefasen og bruksfasen. Byggefasen består av selve byggingen av hyttene, mens bruksfasen består av kjøp av varer og tjenester knyttet til selve oppholdet og vedlikehold og oppgradering av bygningsmassen. Som Kommunal og distriktsdepartementet trekker fram er balansegangen mellom de to et viktig spørsmål framover¹⁸. Skal verdiskapingen først og fremst knyttes mot utbygging av nye hytter/fritidsboliger eller mer til bruk og vedlikehold av den eksisterende bygningsmassen?

4.2.1 Byggefasen

Bygg og anleggsnæringen får inntekter fra hyttebygging både i bygge- og bruksfasen. I byggefasen skapes betydelig økonomisk aktivitet gjennom regulering og salg av tomter, klargjøring av infrastruktur og selve byggeprosessen. For å komme fram til den økonomiske betydningen av hyttebyggingen i Bykle, er det nødvendig å basere seg på en del forutsetninger. Vi har lagt følgende til grunn:

- Hvilke bedrifter som tilhører bygge- og anleggsnæringen, blir bestemt ut fra hvilke næringskoder (NACE-koder) de er klassifisert i Foretaksregisteret.
- Vi tar utgangspunkt i 2022. Dette er det siste året hvor det er komplette regnskapsdata på plass for alle bedrifter.
- Regnskapsdataene inkluderer aksjeselskaper, men ikke enkeltpersonforetak og underavdelinger. Gjennom intervjuer og nettsøk har vi fått omsetningstall på noen av de største underavdelingene.
- Ikke alt av bedriftenes aktivitet er nødvendigvis hytterelatert. For å komme fram til hvor stor andel som er hytterelatert, har vi gjennomført intervjuer med en del sentrale bedrifter. Disse ble spurt om hvor stor andel av deres omsetning som stammet fra hyttebygging og hvor avhengige de er av hytter for sin framtidige utvikling. Disse vurderingene ble også brukt som et utgangspunkt for tilsvarende vurderinger hos andre lignende bedrifter.
- Bedriftene i bygge og anleggsnæringen drar både nytte av hyttebyggingen i bygge og bruksfasen. For å komme fram til hvor stor andel som er knyttet til de to fasene, har vi lagt til grunn en analyse som Menon gjennomførte i de fire største hyttekommunene i Innlandet i 2023¹⁹. Menon finner at 2/3 av omsetningen er knyttet til byggefasen, mens 1/3 stammer fra bruksfasen.
- For å vurdere om hyttebyggingen faktisk bidrar til økt verdiskaping, er det nødvendig å ta stilling til om den også fortrenger annen aktivitet (for eksempel boligbygging). I Bykle kommune er det svært få nye boliger som bygges. Det er dermed rimelig å legge til grunn at fortregningseffekter ikke er til stede.

¹⁸ https://www.regjeringen.no/contentassets/7f494f7b9c0d46bab28c366616e3cd1e/nn-no/pdfs/h-2528_n-hytteveileder.pdf

¹⁹ Menon, 2023. Virkninger av fritidsboliger i Innlandet. Menon-publikasjon nr. 120/2023.

Hytterelatert omsetning, verdiskaping og lønnsutgifter i 2022

I tabell 6 viser vi hva som er den hytterelaterte omsetningen, verdiskapingen og lønnsutgiftene blant de største bedriftene i bygge- og anleggsnæringen i Bykle i 2022. Totaltallene inneholder også de minste aksjeselskapene, noe som gjør at vi får et godt bilde av situasjonen samlet. I byggefasen ligger den estimerte hytterelaterte omsetningen i 2022 på rundt 164 millioner kroner. Estimater for verdiskapingen ligger på 66 millioner kroner og lønnsutgiftene på vel 50 millioner kroner. Dersom man legger til grunn en lønn på 600000 kroner per årsverk, tilsvarer dette 83 årsverk.

Tabell 6 Hytterelatert omsetning, verdiskaping og lønnskostnader i 2022 blant bedriftene innen bygg og anlegg i Bykle kommune. Tall i 1000 NOK.

Juridisk selskapsnavn	Verdiskaping	Omsetning	Lønnskostnader
Hovden hytteservice AS ²⁰	7445	21307	4359
Bykle vindu AS	3516	7836	2956
AS Sætersdalen	8309	11375	181
Otralaft hytteservice AS	10456	30939	9291
Launes entreprenør AS	7946	27660	6402
Setesdalshytta entreprenør AS	10897	26938	10465
Otralaft eiendom AS	4111	19965	5
VE entreprenør AS	11682	13139	10733
Uleberg maskin og transport AS	3425	10904	2729
R. Jegteberg AS	5050	18285	5908
Uleberg og Trydal maskin AS	3284	8917	2293
Bykle bygg AS	4695	11558	2490
Hovden rørleggerservice AS	2898	6498	1949
Hovden Alpin resort AS	6359	7365	6147
Uppstad VVS avdeling Hovden AS	1548	5660	1611
Totalt	99574	245997	75680
Byggefasen (2/3)	66383	163998	50453
Bruksfasen (1/3)	33191	81999	25227
Kilde: https://www.proff.no/			

²⁰ Andelen hytterelatert omsetning er basert på intervju med daglig leder.

Byggefasen og markedsstørrelse framover

Den fremtidige størrelsen på hyttemarkedet, vil avhenge av en rekke forhold. I tabell 7 belyser vi hva som blir gjennomsnittsprisen på en hytte med utgangspunkt i ulike størrelser og byggestandarder. Som det framgår varierer kostanden for en hytte sterkt ut fra hvilken størrelse og byggestandard som legges til grunn. Dette får igjen stor betydning for hvor mange hytter som må bygges for at man skal være i stand til å opprettholde eller øke omsetningen knyttet til bygging av nye hytter.

Tabell 7 Kostnad per hytte ved ulike størrelser og byggestandarder

Kostnad for én hytte		Pris (kr / kvm)				
		27000	33000	45000	55000	65000
Størrelsen på ny hytte (antall kvm)	70	1,9 MNOK	2,3 MNOK	3,2 MNOK	3,9 MNOK	4,6 MNOK
	103,8*	2,8 MNOK	3,4 MNOK	4,7 MNOK	5,7 MNOK	6,7 MNOK
	120	3,2 MNOK	4,0 MNOK	5,4 MNOK	6,6 MNOK	7,8 MNOK
	130	3,5 MNOK	4,3 MNOK	5,9 MNOK	7,2 MNOK	8,5 MNOK
	150	4,1 MNOK	5,0 MNOK	6,8 MNOK	8,3 MNOK	9,8 MNOK
*Gjennomsnittlig størrelse på landsbasis, i 2023 ²¹						

I det videre bruker vi noen av kostnadsestimatene for å belyse hva som blir omsetningskonsekvensene ved ulike nivåer, standarder og markedsandeler blant de lokale bedriftene. I 2022 genererte byggefasen en omsetning på 164 millioner kroner for lokale bedrifter. Samtidig økte antallet nye hytter med 74 samme år. Hvis vi tar utgangspunkt i den gjennomsnittlige kostnaden for én hytte (MNOK 5,4), så innebærer det at lokale bedrifter kunne dekke omtrent 40 prosent av markedet (ca. 30 hytter). Det er imidlertid verdt å understreke at 2022 er vesentlig forskjellig fra andre år når det gjelder antall nye hytter. I 2022 var det en «hytteeksplosjon», og det er dermed grunn til å anta at lokalmarkedsandelen vil kunne være noe høyere i år med et mer normalt aktivitetsnivå. Hvor høy lokalmarkedsandel som er mulig vil begrenses at det er en del store utenbygds utbyggere (f.eks. BRG og Repstad) som også har egne entreprenørselskap.

Vi har estimert hva som blir inntektene for lokale bedriftene med utgangspunkt i bygging av henholdsvis 30 (lavt utbyggingstakt), 49 (middels utbyggingstakt) og 70 (høy utbyggingstakt) nye hytter per år og ulike gjennomsnittspriser og markedsandeler (se tabell 11-13 i vedlegget for beregningene). Dersom det bygges 30 hytter per år, er bedriftene i Bykle avhengig av en høy markedsandel eller en høy gjennomsnittspris per hytte for å oppnå samme omsetning som i 2022. For alternativene med bygging av 49 og

²¹ [Se faktaside om bygg, bolig og eiendom.](#)

70 hytter per år vil disse gi en minimumsomsetning på henholdsvis 132 og 189 millioner kroner med mest konservative forutsetningene.

Markedssituasjon vil selvsagt være helt avgjørende for nybyggaktiviteten framover. Akkurat nå er norsk økonomi inne i en periode med blant annet høye renter, høye strømpriser og generelt stor usikkerhet. Dette bremser bygging av nye hytter kraftig, og det vil dermed være vesentlig hva som skjer i økonomien framover. En del av dette vil også være relatert til demografi og folks holdninger til miljømessig bærekraft og deling:

- I den yngre delen av befolkningen er det flere som er mer opptatt av miljømessig bærekraft og mer positive til deling av hytter. Det er vanskelig å vite nøyaktig hvordan dette vil påvirke hyttemarkedet, men det er grunn å tro det vil gi et mindre marked for nybygg.
- Befolkningsveksten i Norge, og spesielt blant eldre, fører til en økt etterspørsel etter hytter. Eldre har ofte mer tid og penger å bruke på fritid og fritidsboliger, og dette vil trolig trekke etterspørselen etter nye hytter opp.

4.2.2 Bruksfasen

Bruksfasen skaper verdier for lokale bedrifter fra bygge og anleggsnæringen gjennom vedlikehold, oppgradering og rehabilitering av hyttene. Hytteeiere bruker betydelige beløp på oppgradering og vedlikehold av sine fritidsboliger, noe som skaper en vedvarende inntektsstrøm for lokale håndverkere, byggmestere og serviceleverandører. Dette bidrar til å opprettholde sysselsetting og økonomisk aktivitet i lokalsamfunnet.

På et bredere plan skaper hytteutbygging også betydelige indirekte økonomiske effekter. Det økte antallet besøkende til hytteområdene skaper etterspørsel etter lokale varer og tjenester, inkludert detaljhandel, restauranter og fritidsaktiviteter. Denne dynamikken styrker den lokale økonomien ved å øke omsetningen i en rekke sektorer, noe som igjen kan føre til nyetableringer og investeringer i lokalsamfunnet.

Hytterelatert omsetning, verdiskaping og lønnsutgifter i 2022

I tabell 8 viser vi hva som er den hytterelaterte omsetningen, verdiskapingen og lønnsutgiftene i bruksfasen. resultatene viser at den hytterelaterte omsetningen i bruksfasen var på nesten 308 millioner kroner i 2022. Denne fordeler seg primært på tre hovednæringer: bygg og anlegg (82 millioner kroner), varehandel (109 millioner kroner) og opplevelse og tjenester (111 millioner kroner). I tråd med Menon sin analyse av både Trysil, Ringebu og Øystre Slidre, finner vi at den hytterelaterte omsetningen er høyere i bruksfasen enn i byggefasen²².

²² Menon, 2023. Virkninger av fritidsboliger i Innlandet. Menon-publikasjon nr. 120/2023.

Tabell 8 Hytterelatert omsetning, verdiskaping og lønnskostnader i 2022 blant bedriftene i bruksfasen. Tall i 1000 NOK.

Bransje	Verdiskaping	Driftsinntekter	Lønnskostnader
Bygg og anlegg (1/3)	33191	81999	25227
Varehandel	16152	108521	13258
Opplevelse, tjenester	37531	111100	33388
Overnatting, varme senger	2051	3499	1658
Annet	630	2536	944
Totalt	89555	307655	74475
Kilde: Proff Forvalt			

Det er verdt å merke seg at det er relativt små forskjeller mellom lønnskostnadene og verdiskapingen til bedriftene i varehandel og opplevelse og tjenester. Dette betyr at det er få av dem som går med store overskudd, og det vil være ønskelig for dem å styrke inntjeningen for å skape mer solide virksomheter.

Omsetningen i bruksfasen påvirkes i stor grad av bruksomfanget. Spørreundersøkelsen viser at 49 prosent ser for seg å bruke fritidsboligen som i dag, mens så mange som 46 prosent oppgir at de vil bruke den mer i fremtiden. Siden de aller fleste (87 prosent) som regel oppgir at de pleier å handle lokalt når de er på hytta, er det grunn til å forvente at omsetningen i bruksfasen vil øke framover. Dette gir også muligheter for bedriftene i bygge- og anleggsnæringen til å vri seg mer over mot bruksfasen. Dette kan kompensere for en eventuell nedgang i antall nye hytter som bygges.

Hva forteller intervjuene?

De gjennomførte intervjuene viser at bedriftene innen varehandel, opplevelse og tjenester er helt avhengige av hytteturismen. Uten aktiviteten som hyttene skaper, ville mange ikke ha klart å overleve og det ville vært et betydelig mindre service- og butikktilbud i kommunen. Dette ville også ha gått ut over innbyggerne.

Når det gjelder det videre utbyggingstempoet, vil flere hytter være positivt for bedriftene innen varehandel, opplevelse og tjenester. En ekstra hytte vil generelt sett generere økte inntekter, noe som vil gjøre det lettere for bedriftene å overleve og tjene penger. Det er dermed ikke overraskende at bedriftene innenfor disse næringene er de mest positive til videre hytteutbygging.

Tilreisendenes forbruk varierer sterkt ut fra om de er hyttebeboere eller kjøper overnatting. Våre intervjuer viser at både bedrifter som tilbyr overnatting og bedriftene

innen varehandel, opplevelse og tjenester har felles interesse av å få flere til å benytte varme senger samt legge til rette for økt utleie av eksisterende hytter. Alle de personene som ikke har egen hytte, har et vesentlig høyere dagsforbruk enn de som har hytte. Med andre ord bidrar de mer til verdiskapingen per dag de befinner seg i kommunen. Det blir dermed om å jobbe videre med tilnæringer som gjør at man i større klarer å hente ut dette potensialet. Dette understøttes av Kommunal- og distriktsdepartementet. I sin veileder om bygging av fritidsboliger understreker departementet at «*konsentrert utbygging og heilårs bruk av fritidsbustadene gjev dei beste føresetnadene for utvikling av handel, service og tenester tilpassa fritidsbustadsegmentet. Dess meir sambruk ein kan få til mellom fritidsinnbyggjarane, reiselivet og innbyggjarane i kommunen, dess større blir næringseffekten av fritidsbustadene*»²³.

4.2.3 Betydning for andre kommuner

Hyttebyggingen i Bykle kommune har ikke bare økonomiske virkninger for bedriftene i kommunen, men også for bedrifter i andre kommuner. De gjennomførte intervjuene viser at dette først og fremst skjer på to måter:

- Bedriftene i bygge og anleggsnæringen i Bykle har ikke kapasitet til å stå for alle utbyggingen, noe som innebærer at også bedrifter fra andre kommuner har oppdrag. De fleste av disse er lokalisert i andre Sørlands-kommuner. Bygge- og anleggsgfirmaene utenfor kommunen bidrar videre til økonomien i Bykle gjennom at de både trenger overnatting samt benytter seg av kommunens butikk- og spisetilbud på dager der det er mindre aktivitet. Dette er verdifullt for bedriftenes overlevelse og inntjening.
- De som har hytter i Bykle kommune bruker ikke kun butikk og servicetilbudet i Bykle, men også noe av tilbudet i de andre Setesdals-kommunene. Vi har ikke egne tall her, men for noen bedrifter er det snakk om vesentlige ekstrainntekter.

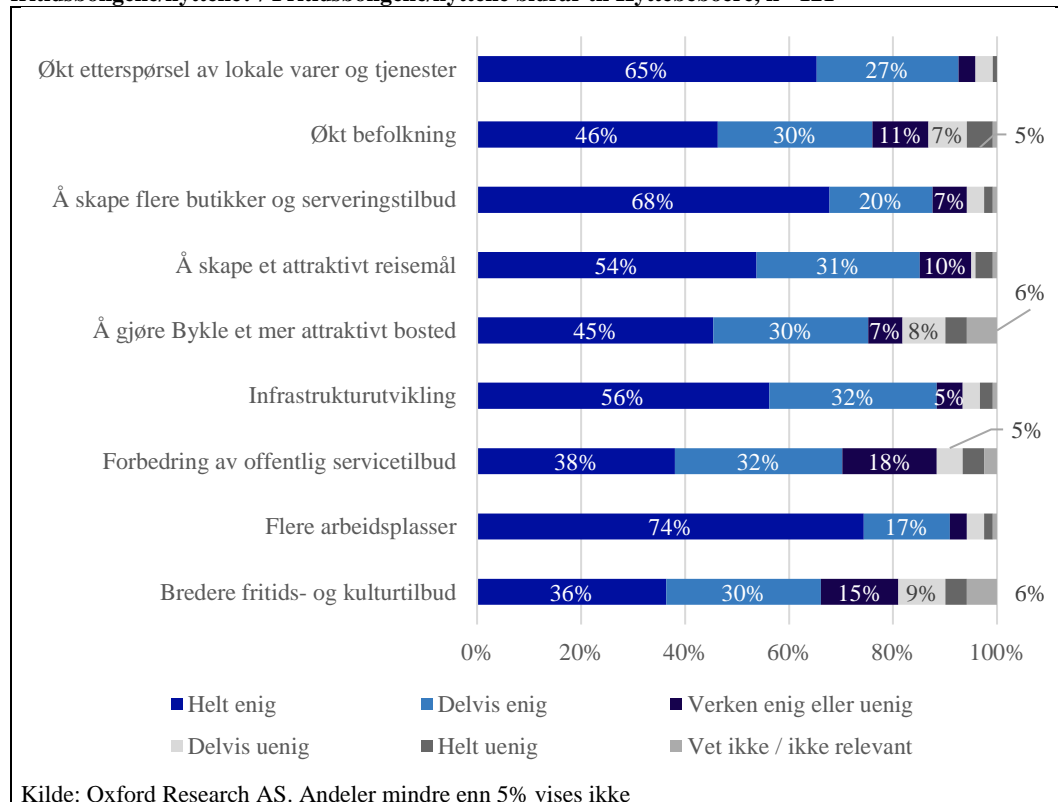
²³ https://www.regjeringen.no/contentassets/7f494f7b9c0d46bab28c366616e3cd1e/nn-no/pdfs/h-2528_n-hytteveileder.pdf

4.3 Hva viser spørreundersøkelsen?

Hvordan folk ser på den økonomiske betydningen av fritidsboliger/hytter i Bykle kommune er viktig for deres holdninger. Gjennom spørreundersøkelsen ble respondentene ble spurt om i hvilken grad de er enige i ulike påstander om de økonomiske bidragene fra fritidsboliger/hytter.

Som det vises i figur 1 er hyttebeboerne generelt svært positive til den økonomiske betydningen av fritidsboliger og hytter. De påpeker særlig at de bidrar til økt etterspørsel etter lokale varer og tjenester (92 prosent), skaping av flere arbeidsplasser og serveringstilbud (88 prosent), å gjøre kommunen til et attraktivt reisemål (85 prosent), infrastrukturutvikling (88 prosent) og flere arbeidsplasser.

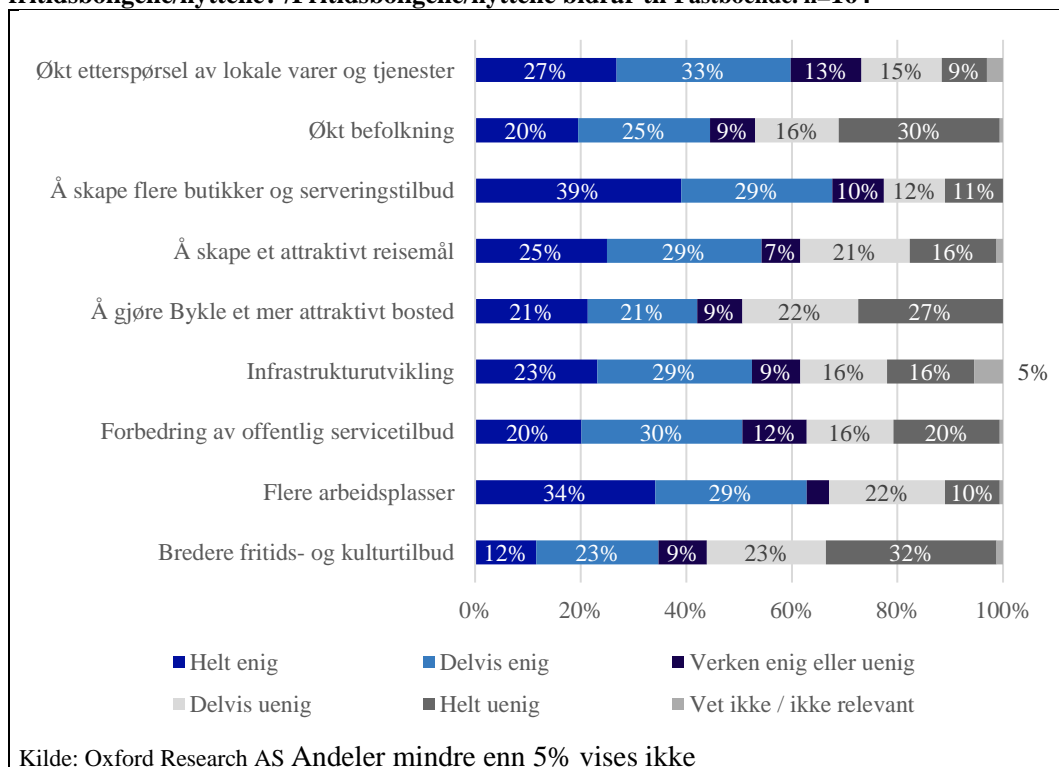
Figur 1: Hvor enig er du i følgende påstander knyttet til den økonomiske betydningen av fritidsboligene/hyttene? / Fritidsboligene/hyttene bidrar til Hyttebeboere, n= 121

Fastboende har en mer differensiert oppfatning av den økonomiske betydning (figur 2). En betydelig andel er enig i at fritidsboliger/hytter øker etterspørselen etter lokale varer og tjenester (60 prosent), at de bidrar til opprettelse av flere butikker og serveringstilbud (68 prosent) og at de bidrar til flere arbeidsplasser. Når det gjelder bidraget til befolkningsvekst, er imidlertid holdningen mer negativ. Fastboende er også mer skeptiske

til at hytter gjør Bykle til et bosted og bidrar til utvikling av et bredere kultur og fritidstilbud.

Figur 2: Hvor enig er du i følgende påstander knyttet til den økonomiske betydningen av fritidsboligene/hyttene? /Fritidsboligene/hyttene bidrar til Fastboende. n=164

4.4 Oppsummering

Hytteutbygging spiller en svært viktig rolle i Bykles økonomi. Vår analyse viser at hyttebygging gir en samlet netto økonomisk gevinst for lokalsamfunnet. En ren kommunaløkonomisk analyse viser imidlertid et negativt bilde. En ekstra hytte fører til merkostnader på 1670 kroner per år før inntektsutjevning for en gjennomsnittlig hyttekommune. Det er grunn til å tro at disse merkostnadene er høyere i Bykle i og med at kommunen har det høyeste antall hytter per innbygger blant fjellhyttekommunene i Sør-Norge. Det er også rimelig å legge til grunn at de kommunaløkonomiske kostnadene knyttet til hytter vil øke framover. Dette skyldes særlig at det vil bli en økende andel eldre i befolkningen.

Analysen viser at hyttebyggingen er svært viktig for næringslivet i kommunen. I **byggefase**n skapes betydelig økonomisk aktivitet gjennom regulering og salg av tomter, infrastrukturforbedringer og selve byggeprosessen. I 2022 finner vi at byggefase

genererte en omsetning på 164 millioner kroner for lokale bedrifter. Dette tilsvarer rundt 30 hytter med dagens gjennomsnittskostnader.

I **bruksfasen** skaper hyttene verdier gjennom vedlikehold, oppgradering og rehabilitering av hyttene samt etterspørsel etter lokale varer og tjenester i bredt. I 2022 skapte bruksfasen en samlet omsetning på 308 millioner kroner. De bedriftene som befinner seg innen seg innen varehandel, opplevelse og tjenester er helt avhengige av hytteturismen. Uten aktiviteten som hyttene skaper, ville mange bedrifter innen varehandel, opplevelse og tjenester ikke ha klart å overleve. Det ville gitt et betydelig mindre service- og butikktilbud i kommunen.

Samlet sett viser analysen at hytteutbygging i Bykle kommune har betydelige næringsmessige ringvirkninger for hele næringslivet. Den økte økonomiske aktiviteten bidrar til å styrke den lokale økonomien, skape arbeidsplasser og generere inntekter for kommunens innbyggere. I et framtidsperspektiv er størrelsen på de økonomiske ringvirkningene koblet til utbyggingstakten. En høy utbyggingstakt gir større økonomiske gevinster enn et lavt utbyggingstempo.

5. Sosial bærekraft

I de senere årene har det blitt en mye sterkere oppmerksomhet rundt ulike aspekter knyttet til hvordan hytter og hyttebygging påvirker den sosiale bærekraften i hyttekommunene²⁴. I dette kapitlet ser vi nærmere på hvordan både innbyggerne i Bykle og hyttebeboerne vurderer ulike sider ved den sosiale bærekraften. Mer utdypende går vi inn på følgende dimensjoner:

- Håndtering av planprosessene
- Forholdet mellom hyttebefolkningen og lokalbefolkningen
- Holdninger til videre hytteutbygging

5.1 Planprosesser

Den omfattende utbyggingen i norske fjellkommuner har ført økt oppmerksomhet rundt planprosessene. I flere kommuner har man opplevd press fra interesser som ser seg tjent med en raskutbygging, noe som har satt demokratiske spilleregler på prøve²⁵.

Bykle kommune har så langt ikke støtt på disse utfordringene i særlig grad. I Bykle har hytteutviklingen i stor grad vært en omforent og villet strategi. Dette innebærer at har vært politisk konsensus om de tomtereservene som ligger i eksisterende reguleringsplaner. I det nye kommunestyret er det imidlertid ikke lenger slik at det er et omforent syn på hytteutbyggingstempoet og regulering av nye områder til hytter. Våre intervjuer viser at Høyre er det partiet som er mest liberale. Arbeiderpartiet befinner seg i en mellomposisjon, mens Venstre og Senterpartiet er de mest restriktive.

5.2 Forholdet mellom hyttebefolkningen og lokalbefolkningen

NINA og Telemarksforskning (2023) påpeker at hyttebyggingen ikke bare har endret og utvidet omfanget av arealbruken blant hytteeiere, men også utfordret og utvidet praksisen innenfor bygdesamfunnene²⁶. Ettersom hyttebruken går mer over til helårsbruk, kan det bli økende konflikter med lokalbefolkningen. Disse konfliktene er både knyttet til

²⁴ NINA - Norsk institutt for naturforskning & Telemarksforskning (2023). Tradisjon og destinasjon - en studie av fritidsboliger, ferdsel og fremtidsbilder på Hardangervidda. NINA Temahefte 89, Norsk institutt for naturforskning.

²⁵ <https://www.ostforsk.no/wp-content/uploads/2014/11/032010.pdf>

²⁶ Vegard Gundersen, Marianne Singsaas, Jenny Fossum Grønn, Berit Köhler og Trond Simensen, 2023. Tradisjon og destinasjon – en studie av fritidsboliger, ferdsel og fremtidsbilder på Hardangervidda. Nina temahefte 89.

hvordan innbyggerne lever sine liv, deres historikk og tilhørighet til bygda og landskapet, og deres tradisjonelle bruk av områdene til beite, jakt og friluftsliv.

En del innbyggere og tradisjonelle brukere av utmarka ser på hyttebyggingen som en privatisering av allmenningene og hevder at hytteutviklerne bruker tilgang til fellesareal som en ressurs for å selge hytter. Hytteeierne sitt behov for fritidslandskap medfører en økt bruk av eksisterende stier og ferdselsårer, og i tillegg etableres eller oppgraderes det stadig nye tilretteleggingstiltak. Endret og økt turpraksis har lagt press på økosystemene, spesielt villreinens habitater som er spesielt sårbare. Konflikten mellom hyttebyggingen og tradisjonell bruk er også en rural-urban konflikt, da hytteeiere og tradisjonelle lokale brukere ofte har ulike interesser og ideer om naturbruk. Langt fra alle i lokalbefolkningen er tradisjonelle brukere, fordi det over tid også i bygdene har foregått en transformasjon fra en ressurs-basert «gammel økonomi» til en tjenestebasert «ny økonomi». Derfor har en god del i lokalbefolkningen sammenfallende interesser og ideer om naturbruk som hytteeierne. Dette har medført motstridende interesser også innad i lokalbefolkningen, og ikke bare mellom lokalbefolkningen og hytteeierne.

Et forhold knyttet til dette er synet på tilrettelegging blant lokalbefolkningen. En del av de infrastrukturinvesteringene som har blitt gjort har gjort fjellet mer tilgjengelig. Dette er det som Arnesen og Teigen (2019) trekker fram delte meninger om blant lokalbefolkningen. De som tidligere har hatt fjellet for seg selv vil føle det som negativt at fjellet blir «invadert» av nye grupper som fyller opp stier, skiløyper og gode fiskeplasser. På den andre siden vil de som tidligere ikke har hatt tilgang til fjellet fordi de ikke er så spreke, oppleve tilretteleggingen som noe positivt. Nå kan også de få glede av fjellområdene i større grad.

I det videre belyser vi hva den gjennomførte spørreundersøkelsen blant innbyggerne i Bykle og «hyttebyklarane» forteller om noen av disse mulige konfliktdimensjonene. Vi ser nærmere på følgende forhold:

- Hva vil skje med det framtidige konfliktnivået og kommunens særpreg dersom det blir flere hytter?
- Hvordan er balansegang mellom behovet til fastboende og hyttefolk?
- Hvordan ser innbyggerne i Bykle på hyttebeboerne/fritidsbeboerne?

5.2.1 Konfliktnivå og særpreg

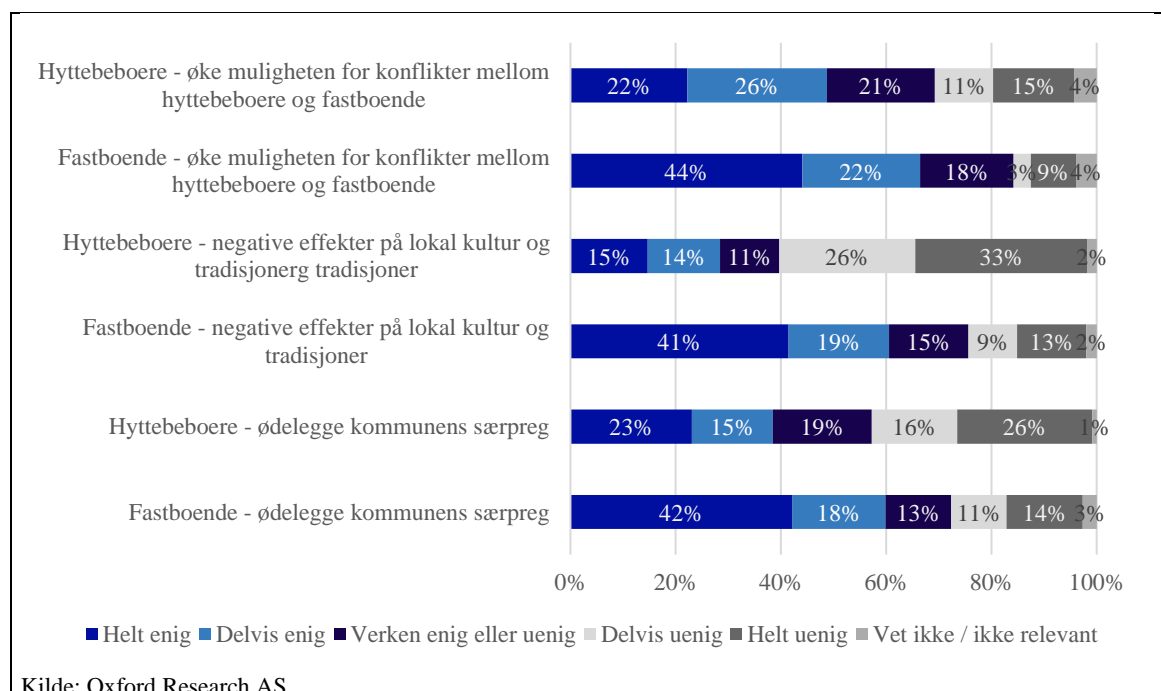
I flere andre fjellhyttekommuner har det vært diskusjoner om hvordan utbyggingen påvirker særpreget i kommunen, og det har vært et økende konfliktnivå mellom de fastboende og hytteeierne. I spørreundersøkelsen har vi spurt innbyggerne i Bykle og hyttebeboerne om hva de tenker om det framtidige konfliktnivået og kommunens særpreg dersom det blir flere hytter framover (figur 3). Både hyttebyklarene (48 prosent) og

lokalbefolkningen (60 prosent) mener at flere hytter vil øke sannsynligheten for konflikter mellom hyttebeboerne og lokalbefolkningen. I tillegg er innbyggerne i Bykle også bekymret for hvordan flere hytter vil påvirke lokal kultur og tradisjoner og kommunens særpreg:

- 60 prosent av de fastboende mener at flere hytter vil ha negative effekter på lokal kultur og tradisjoner.
- 60 prosent av de fastboende mener flere hytter vil ødelegge kommunens særpreg

Slik vi vurderer det, blir det svært viktig at kommunene tar inn over seg disse tilbakemeldingene både i samfunns- og arealdelen av kommuneplanen. Det vil være ønskelig å diskutere hvordan man kan komme fram til tiltak og prioriteringer som gjør at de fastboende ikke føler seg overkjørt. Her kan en mulighet være å jobbe med besøksforvaltning (se kapittel 7.2.1 for en utdyping). Et annet alternativ som det kan arbeides med parallelt, er en ytterligere satsing på særpreg og lokal kultur.

Figur 3: Vurdering av noen konsekvenser av flere fritidsboliger/hytter for lokalsamfunnet. (Fastboende, n= 152. Hyttebeboere, n= 117)

5.2.2 Kommunenes balansegang mellom behovet til fastboende og hyttefolk

Et relevant spørsmål framover blir hvordan man kan klare å finne en god balansegang mellom behovet til fastboende og hyttefolk. Gjennom spørreundersøkelsen har vi belyst hvilke forventninger både innbyggerne i Bykle og hyttebeboerne har til kommuneadministrasjonen her. Resultatene på de ulike dimensjonene framgår av figur 4 og 5.

Funnene viser at hyttebeboerne og lokalbefolkningen er særlig enige om to forhold:

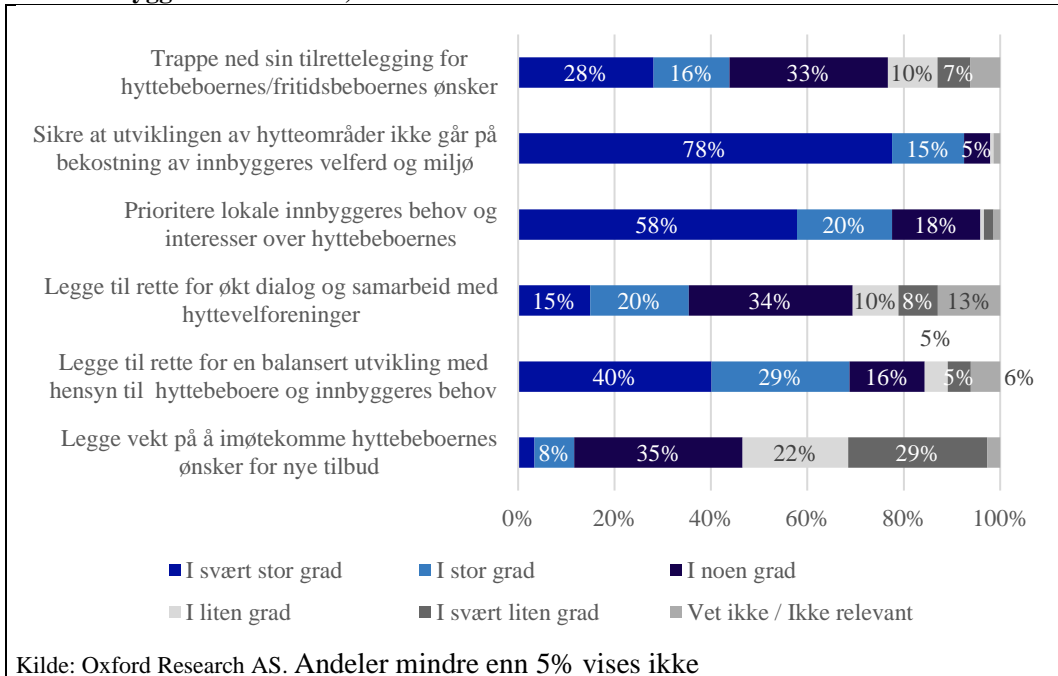
- Kommunen bør legge til rette for en balansert utvikling med hensyn til hyttebeboernes og lokalbefolkningens ønsker (69 prosent blant fastboende, 85 prosent blant hyttebeboerne)
- Sikre at utbyggingen av hytteområder ikke går på bekostning av innbyggernes velferd og miljø (93 prosent blant fastboende, 64 prosent blant hyttebeboerne)

Samtidig er det også en del forhold de fastboende og hyttebeboerne ser svært ulikt på. Når det gjelder de som er **bosatt i kommunen**, legger de stort vekt på at:

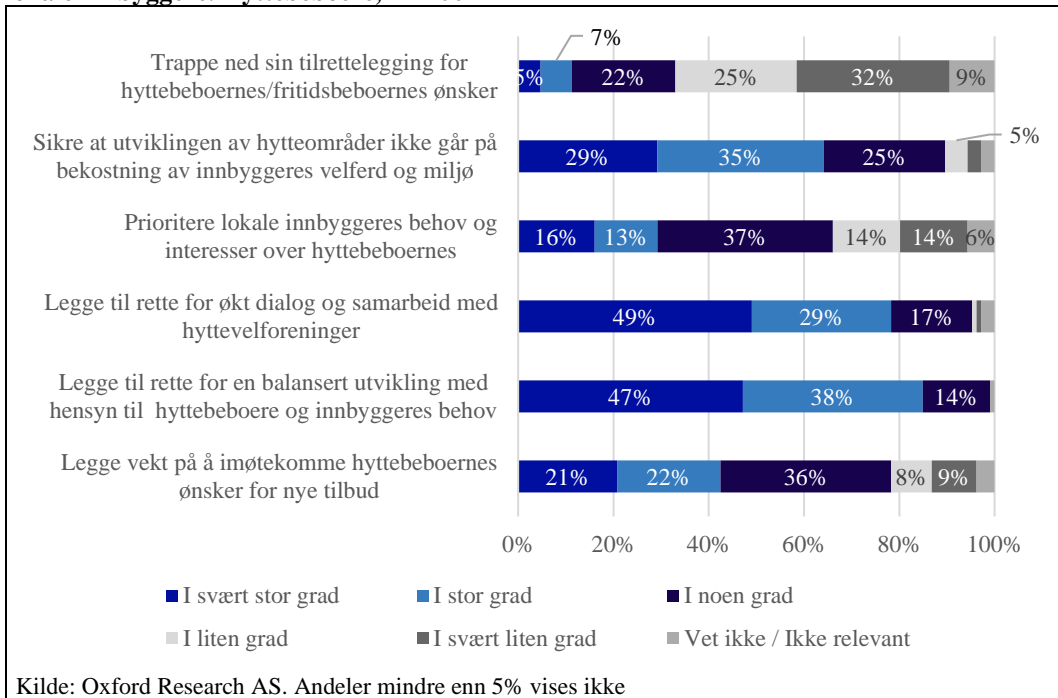
- Kommunen bør prioriteres lokale innbyggeres behov og interesser over hyttebeboernes (78 prosent)
- Kommunen bør legge lite vekt på å imøtekomme hyttebeboernes ønsker for nye tilbud (51 prosent)

Dette er forhold som hyttebeboerne har et motsatt syn på. I tillegg er de som har fritidsboliger også uenige i at kommunen bør trappe ned sin tilrettelegging for hyttebeboernes/fritidsbeboernes ønsker.

Figur 4: Forventninger til kommunen når det gjelder å balansere behovene til hytteboere og lokale innbyggere Fastboende, n= 146.

Figur 5: Forventninger til kommunen når det gjelder å balansere behovene til hytteboere og lokale innbyggere. Hytteboere, n= 106

5.2.3 Hvordan ser innbyggerne i Bykle på hyttebeboerne/fritidsbeboerne?

Statistikk over folks hyttebruk viser at nordmenn bruker mer tid på hytta enn noen gang før. Den økte tilstedeværelsen av fritidsbeboere gir også mer påvirkning på lokalsamfunnet. Østlandsforskning (2021) framhever at kontakten stort sett oppleves stort sett som positiv, men jo større tetthet av fritidsboliger i et område, jo høyere er konfliktnivået.

Selv om det kan oppstå friksjoner, er relativt mange eiere av fritidsboliger positivt innstilt til å bidra i hyttekommunen. Disse sitter på både nettverk, kompetanse og ressurser som kan være nyttig for lokalsamfunnet. På generelt grunnlag påpeker Arnesen og Teigen (2019) påpeker at fritidshuskommunene har mye å gå på når det gjelder å nyttiggjøre seg den kunnskaps-, kompetanse- og kapitalressursen som kan ligge i hyttefolk som ønsker å engasjere seg i kommunen²⁷.

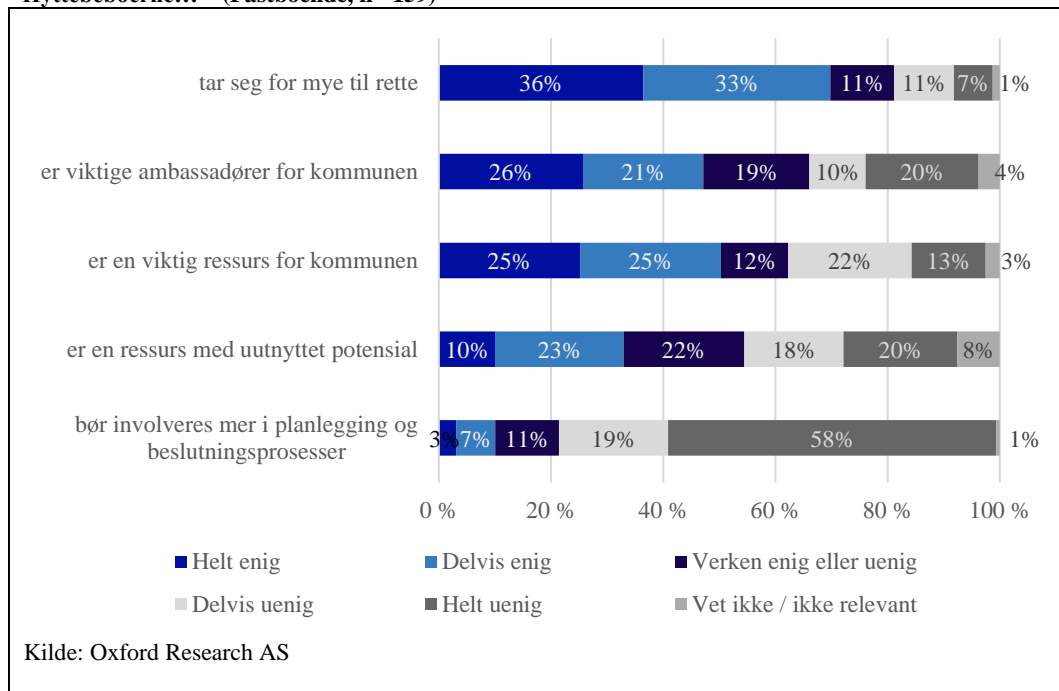
Figur 6 viser hvordan innbyggerne i Bykle kommunen ser på hyttebeboerne/fritidsbeboerne, herunder om de oppfattes som en ressurs for kommunen. På den positive siden er om lag halvparten enige i at hyttebeboerne/fritidsbeboerne er en viktig ressurs for kommunen og viktige ambassadører Bykle. Rundt en tredjedel framhever også at hyttebeboerne/fritidsbeboerne er en ressurs med uutnyttet potensial, men vel så mange mener at de ikke er det (38 prosent).

Samtidig viser resultatene at det også ligger en kime til konflikt mellom de fastboende og hyttebeboerne/fritidsbeboerne framover. Vel to tredjedeler (69 prosent) av de bosatte i Bykle synes at hyttebeboerne/fritidsbeboerne tar seg for mye til rette, noe som er med på å skape gisninger. Et klart flertall (58 prosent) er også helt uenige i at de som har fritidsboliger bør bli mer involverte i planlegging og beslutningsprosesser. Dette står i motstrid til ønsket fra de som har fritidsboliger om å bli mer involverte. Fra kommunens side blir det dermed om å gjøre å finne fram til et kompromiss. I Kommunal og distriktsdepartementet sin hytteveileder påpekes det at « *der hyttebygging skjer ved fortetting og utviding av eksisterende område er det spesielt viktig å leggje til rette for medverknad frå eksisterande hytteeigarar og råka brukargrupper for å unngå konflikhtar ved lokalisering av nye vegar, aktivitetsanlegg og nye fritidsbustader*²⁸».

²⁷ Arnesen og Teigen, 2019. Fritidsboliger som vekstimpuls i fjellområdet. Skriftserien 21 – 2019, Østlandsforskning.

²⁸ https://www.regjeringen.no/contentassets/7f494f7b9c0d46bab28c366616e3cd1e/nn-no/pdfs/h-2528_n-hytteveileder.pdf

**Figur 6: Hvor enig er du i følgende påstander om hyttebeboerne/fritidsbeboerne i Bykle?
"Hyttebeboerne..." (Fastboende, n= 159)**

5.3 Holdninger til videre hytteutbygging

Hyttebyggingen gir muligheter for enkeltindivider og lokalsamfunn og representerer en viktig kilde for den lokale økonomien. Dette vanskeliggjør en grensedragning om hva som er akseptabelt eller ikke når flere interesser, verdier og verdisyn er involvert. Det er en uunngåelig spenning mellom de som ønsker hyttebyggingen velkommen og de som ser det mer som en trussel. Vi finner at disse spenningene i stor grad gjør seg gjeldende i Bykle kommune. Dette gjelder både oppfatningen av hvor vidt hyttebyggingen fører med seg flere fordeler enn ulemper og om det er rom for å bygge flere fritidsboliger/hytter i årene framover.

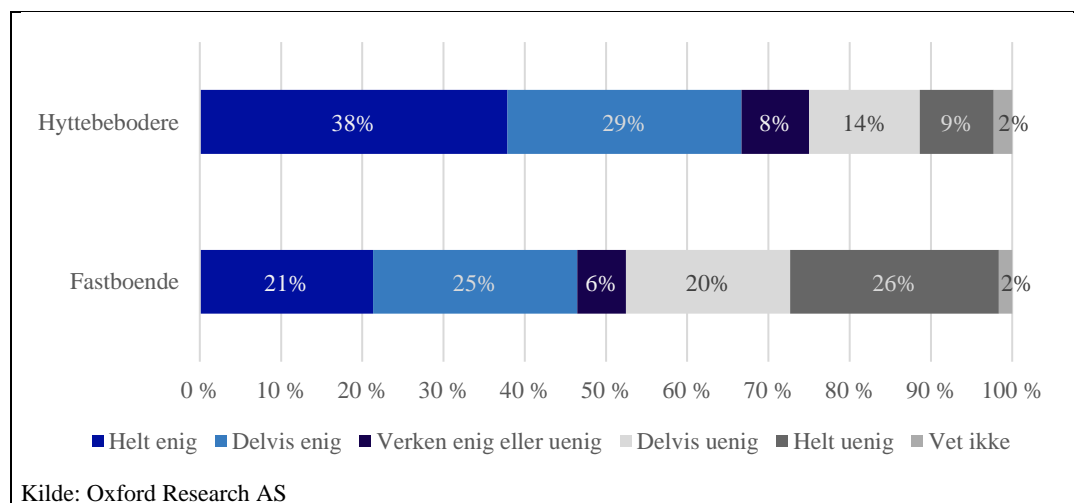
5.3.1 Fører fritidsboligene/hyttene med seg flere fordeler enn ulemper?

Gjennom spørreundersøkelsen har vi spurt om fritidsboligene/hyttene i Bykle kommune fører med seg flere fordeler enn ulemper. Resultatene viser at det er et klart skille i vurderingen mellom lokalbefolkningen og hyttebeboerne (figur 7):

- Blant innbyggerne i Bykle kommunene er det slik at befolkningen er delt i to. 46 prosent mener at fritidsboligene/hyttene fører med seg flere fordeler enn ulemper, mens 46 prosent mener ulempene er større enn fordelene. Det er imidlertid viktig

- å merke seg at det relativt få som befinner seg i ytterkantene. De aller fleste har et blant og nyansert syn, og heller svakt til den ene eller den andre siden.
- Hyttebeboerne er ikke overraskende mer positive. 2/3 av dem mener fritidsboligene/hyttene fører med seg flere fordeler enn ulemper, mens 23 prosent synes ulempene er større enn fordelene.

Figur 7 Fritidsboligene/hyttene i Bykle kommune fører med seg flere fordeler enn ulemper? (Fastboende, n= 183. Hyttebeboere, n= 132)

5.3.2 Holdningene til videre hytteutbygging

Når det gjelder de fastboende som deltok i spørreundersøkelsen, er det viktig å ha i mente at en fjerdedel bor i de nedre delene av Bykle kommune. Disse områdene er mindre direkte berørt av hyttebyggingen på Hovden og i Midtregionen. Dette kan ha innvirkning på deres holdninger, da de i mindre grad opplever de umiddelbare fordelene og ulempene som følger med hyttebygging. For mange av disse respondentene er hyttebygging noe som skjer "andre steder" i kommunen, og deres skepsis kan derfor være mer knyttet til overordnede bekymringer for kommunens kultur, utvikling og ressurser.

Figur 8 viser at det er 46 prosent av innbyggerne som er helt uenige i at er rom for å bygge flere fritidsboliger/hytter i Bykle kommune i årene framover. De gjennomførte intervjuene viser at dette ikke må tolkes som et bastant nei til flere hytter, men snarere at klart nei flere hytter enn de som allerede ligger inne i reguleringsplaner. Skepsisen til flere hytter kan skyldes mange forhold, men noen av de sentrale er bekymringer over økt turisme, belastning på lokal infrastruktur, negativ miljøpåvirkning, og endringer i lokalsamfunnets karakter og måten man bruker heiene på. Det innebærer igjen at de er bekymret for at videre utbygging kan føre til uønskede endringer i deres daglige liv og lokale miljø.

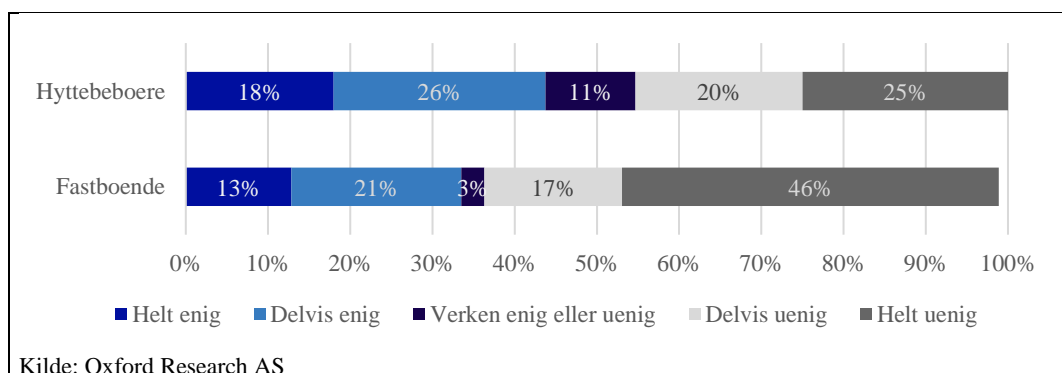
Selv om i underkant av halvparten av de fastboende er negative til flere hytter, er det også slik at en tredjedel mener det er rom for flere hytter. Innbyggerne er dermed delte i sine vurderinger. Slik vi vurderer det, springer dette fra to forhold:

- Det har foregått en transformasjon fra en ressurs-basert «gammel økonomi» til en tjenestebasert «ny økonomi». Mange i lokalbefolkningen har derfor lignende interesser og ideer om naturbruk som hytteeierne. For de som bor nærmere de mer utbygde områdene, kan fordelene ved hytteutvikling – som økonomiske ringvirkninger, bedre infrastruktur og tjenester – veie tyngre enn bekymringene.
- Innbyggerne ser ulikt på hva som bidrar til et godt liv. For noen er utvikling viktig, mens andre legger mer vekt på ivaretagelse av kultur og tradisjoner i bygda. Dette innebærer at de ønsker å bevare sine tradisjonelle heieverdier og livsstil. De ønsker ikke å bli «nedrent» på tur, men ønsker fred og ro ute i naturen.

Denne todelingen er svært lik det som Norstat fant i en spørreundersøkelse blant over 1000 innbyggere i 10 hyttefjellkommuner i Norge.²⁹ Det blir viktig å ta hensyn til begge de skisserte dimensjonene i Bykle kommunes videre planarbeid. En mulig måte å gjøre dette på kan være forene samfunnsplanlegging med grunnprinsippene innen besøksforvaltning (se kapittel 7.2.1 for en nærmere utdyping).

Blant de som allerede har hytter i Bykle kommune er det mer positive holdninger til videre hytteutbygging. 18 prosent er helt enige at det er rom for flere hytter, mens 25 prosent ikke gjør det. Grunnen til at flere er positive blant hyttebefolkningen er trolig en oppfatning om at flere hytter kan forbedre infrastruktur og det generelle tilbudet i området. Det kan igjen gi bedre fritidsopplevelser og økt eiendomsverdi.

Figur 8: Er du enig i påstanden om at det er rom for å bygge flere fritidsboliger/hytter i Bykle kommune i årene framover? (Fastboende, n= 179. Hyttebeboere, n= 128)

²⁹ <https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/stiller-til-valg-for-a-kjempe-mot-mer-hyttebygging-1.16531026>

Når det gjelder hvor utbyggingen av fritidsboliger/hytter i Bykle kommune først og fremst skje i årene framover, er det flest som mener den bør foregå i Midtregionen/Hovden Sør. Dette er i tråd med den tilnærmingen kommunen har lagt opp til. I utkastet til kommuneplanens samfunnsdel understrekes det at framtidig hyttebygging i hovedsak skal skje i Midtregionen/Hovden Sør.

5.4 Oppsummering

I de senere årene har det blitt en mye sterkere oppmerksomhet når det gjelder hvordan hytter og hyttebygging påvirker den sosiale bærekraften i hyttekommunene. Gjennom vår analyse finner vi at mange fastboende i Bykle er bekymret for at hyttebyggingen kan føre til:

- Økt turisme og press på lokal infrastruktur
- Negativ miljøpåvirkning
- Endringer i lokalsamfunnets karakter og tap av kultur og tradisjoner
- Øke sannsynligheten for konflikter mellom hyttebeboerne og lokalbefolkningen. Mange innbyggere i Bykle mener at hytteeiere tar seg for mye til rette.

Samtidig gir hyttebyggingen muligheter for enkeltindivider og lokalsamfunn og representerer en viktig kilde for den lokale økonomien. Dette vanskeliggjør en grensedragnings av hva som er akseptabelt eller ikke når flere interesser, verdier og verdisyn er involvert. Vår analyse viser at det er spenning blant innbyggerne i Bykle mellom de som ønsker hyttebyggingen velkommen og de som ser det som en trussel. Slik vi vurderer det, springer forskjellene i vurderinger ut fra to forhold:

- Det har foregått en transformasjon fra en ressurs-basert «gammel økonomi» til en tjenestebasert «ny økonomi». Mange i lokalbefolkningen har derfor lignende interesser og ideer om naturbruk som hytteeierne.
- Innbyggerne ser ulikt på hva som bidrar til et godt liv. For noen er utvikling viktig, mens andre legger mer vekt på ivaretagelse av kultur og tradisjoner i bygda. De ønsker å bevare sine tradisjonelle heieverdier og få fred og ro ute i naturen.

Det blir viktig å ta hensyn til begge disse dimensjonene i kommunens videre arbeid. Det innebærer at man framover bør legge vekt på hvordan kan man involvere lokalbefolkningen i beslutningsprosessene om hyttebygging samt skape et godt samarbeid mellom hytteeierne og lokalbefolkningen.

6. Miljømessig bærekraft

Selv om hyttebygging har vært en viktig driver for samfunnsutvikling og næringsliv i Bykle kommune, har man i økende grad blitt oppmerksomme på de negative konsekvensene av hyttebygging. Hyttebygging har påvirkning på miljøet gjennom selve byggeprosessen både gjennom inngrep i natur og arealbruk. I tillegg må en ta høyde for at flere hytter gjerne betyr økt ferdsel, både i og rundt hytten, men også i løyper og øvrig natur i området rundt. Til sist vil bruken av hytter også ha effekt for luftforurensning og klima for øvrig, gjennom økt transport i og til kommunen.

Som utgangspunkt for den videre analysen legges til grunn at det i utgangspunktet ikke finnes noen positive miljøkonsekvenser som følge av økt utbygging. Diskusjonen om ulik utbyggingstakt dreier seg derfor mer om å belyse alternativenes potensielle konsekvenser for miljøet, snarere enn at diskusjonen handler om hvilket alternativ som er mest positivt for miljøet.

I vår tilnærming til miljømessig bærekraft har vi særlig vektlagt de temaene som løftes frem i Kommunal- og distriktsdepartementet sin veileder for planlegging av fritidsboliger³⁰. Videre i dette kapittel ser vi først på nasjonale forventninger og veiledere på hyttefeltet. Deretter beregner vi de klimamessige effektene ved tre ulike utbyggstempoer samt tar for oss hva både fastboende og hyttebeboerne mener om de miljømessige konsekvensene og aktuelle tiltak for å redusere miljøpåvirkningen.

6.1 Nasjonale forventninger og veiledere

De nasjonale forventningene og veilederne knyttet til ivaretagelse av miljøinteresser i sammenheng av fritidsboligutbygging kommer fra flere kilder. Felles for de nasjonale planene er at de tar for seg arealbruk og påvirkning på dyreliv. Nedbygging og oppdeling av naturområder, er av spesiell interesse i veilederen til KMD, da dette er blant de største truslene mot mangfoldet av arter og naturtyper³¹. I veilederen til KMD legges det til grunn at å sikre store, sammenhengende naturområder er en forutsetning for å sikre naturmangfold og leveområder for flere arter med stort arealbehov. Bruk og beslag av areal knyttet til fritidsboliger gjelder både for bygging av dem, men også ferdsel i natur.

Fortetting er et gjennomgående anbefalt tiltak for å sikre sammenhengende naturarealer, og for å minimere inngrep og beslag av natur. I norsk politikk har fritidsboligbyggingen generelt vært tenkt skal utvikles med bærekraft i minne, både for å ta hensyn til allment friluftsliv, landskap, estetikk, energibruk, kulturminner og naturmangfold³². Dette

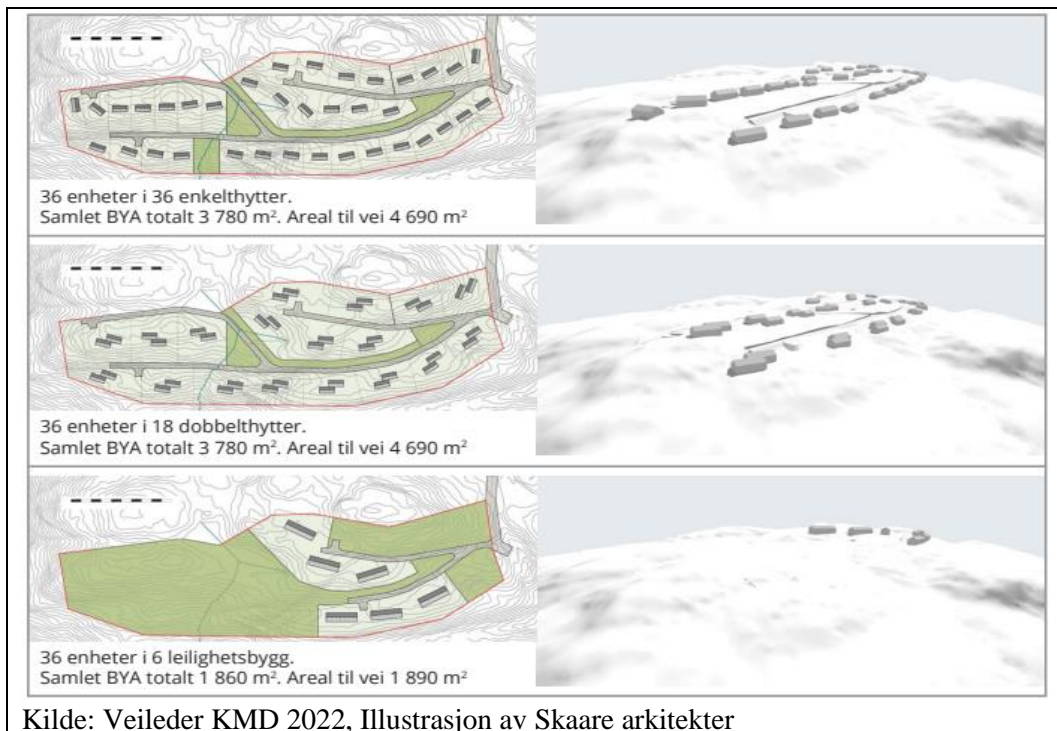
³⁰ [Kommunal- og distriktsdepartementet sin veileder for planlegging av fritidsboliger \(2022\)](#)

³¹ Op.cit.

³² Meld. St. 18 (2016–2017) Berekraftige byar og sterke distrikt.

illustreres blant annet i figur 11 under fra KMD sin veileder for planlegging av fritidsboliger. Her ser vi at hyttefeltene i venstre kolonne er innenfor den røde omkretsen, og at de lysegrønne områdene illustrerer nødvendig arealbeslag, mens mørkegrønt signaliserer tilgjengelig areal til flora og fauna. Det er store forskjeller i arealbeslag avhengig av utbyggingsmodell.

Figur 9 Arealbeslag ved ulike utbyggingsmodeller

Fortetting sees i den sammenheng på som nøkkelen til å ta beslag på mindre natur og areal. Samtidig skaper fortetting og generell befolkningsvekst større press på eksisterende bruksareal i byer og tettsteder, noe som kan utfordre eksisterende grøntstrukturer og økologisk mangfold³³.

I veilederen og tilgrensende nasjonale dokumenter løftes det også frem noen spesielt kritisk forhold som må hensyntas ved planlegging av nye fritidsboligområder. Disse er utbyggingshøyde i høyfjellsområder, myr og villrein:

- Naturmangfoldet i høyfjellet er på generell basis svært sårbart. KMD påpeker i sin veileder at kommunene ikke bør tillate ny bygging over tregrensa³⁴.

³³ Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold

³⁴ [Kommunal- og distriktsdepartementet sin veileder for planlegging av fritidsboliger \(2022\)](#)

- Myr er en av de fire hovedøkosystemene i Norge og er viktig for et komplekst mylder av dyrearter. Myr og våtmark holder også på mye Co2, og det er anslått at norske myrer holder på om lag 950 millioner tonn karbon. Til sist hjelper de å regulere både flom og tørke, samt at de bidrar til å bevare vannkvalitet i ferskvann³⁵.
- Det er flere villreinområder i Bykle kommune. Villreinen en nær utrydningstruet dyreart per 2021, noe som understreker at arbeidet om verning av den og dens areal er viktig. For å bevare villreinen anbefales det å sikre sammenhengende grønnstrukturer og naturlige trekkveier og flyttleier for rein må sikres³⁶.

Ved planlegging av fritidsbustader bør følgende prinsipper legges til grunn:

- Sikre sammenhengende naturområder med få eller ingen tekniske inngrep
- Fortette eller utvide eksisterende byggeområder framfor å bygge ut i nye områder
- Unngå ny fritidsbustad i og over skoggrensa
- Unngå ny fritidsbustad i viktige deler av grøntstrukturen, i 100-metersbeltet langs sjø og i vassdragsbeltet langs vatn og vassdrag
- Unngå ny fritidsbustad på myr og våtmark
- Unngå ny fritidsbustad som gir negative konsekvenser for villreinen. Villreinnemnda sine innspel skal tillegges vekt.
- Unngå ny fritidsbustad som kan føre til auka ferdsel i sårbare naturområder og verneområder, og i nærleiken av hekkeområder til truga og sårbare fuglearter

Kilde: Kommunal- og distriktsdepartementet sin veileder for planlegging av fritidsboliger (2022)

På overordnet plan er minimeringen av arealinngrep et vektlagt tiltak for å bedre det nasjonale og regionale klimaregnskapet³⁷. Arealinngrep i Norge står for utslipp tilsvarende 2 millioner tonn Co2 årlig (Meld. St. 13 (2020–2021)). Arealplanlegging og bostedsutvikling er dermed ønsket skal skje gjennom ombruk, fortetting og transformasjon av eksisterende bruksarealer. Dette vil bidra til mindre nedbygging av jomfruelig areal og natur. I tillegg er det i seg selv et viktig tiltak for å minimere klimautslipp at man unngår utbygging i skog, myr og beitemark³⁸.

6.2 Klimaeffekter av fritidsboliger

Kunnskapsgrunnlaget knyttet til klimaeffektene av fritidsboliger er forholdsvis omfattende, men bygger i større grad på ulike case enn generelle utregninger. Årsaken til

³⁵ Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold

³⁶ [Kommunal- og distriktsdepartementet sin veileder for planlegging av fritidsboliger \(2022\)](#)

³⁷ KMD, 2023. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027.

³⁸ Op.cit.

dette er blant annet at ulike hyttefelt og hyttekommuner kan variere stort fra hverandre når det gjelder fritidsboligenes klimaavtrykk, samt beboernes forbruksvaner. Dersom en ønsker helt nøyaktige anslag på fritidsboligers klimaavtrykk, må en benytte livsløpsanalyser for å analysere de enkelte hyttefeltene og hyttene. Til vårt formål er det tilstrekkelig å bygge på eksisterende analyser for å belyse klimaeffektene knyttet til fritidsboligbyggingen i Bykle.

I prosjektet Grønt Hytteliv fra Vestlandet fylkeskommune og Asplan Viak gjøres det undersøkelser av 11 hytteområder i de største hyttekommunene på Vestlandet³⁹. I prosjektet benyttes 5 idealtypisk hytter, basert på hyttene i kommunene, for å undersøke totale utslipp og klimapåvirkning fra fritidsboligene. To av deres case er overførbare til dette prosjektet. Dette gjelder case 3; 75 kvm, koblet til veg, VA og strøm. Med typisk spredt bebyggelse og frittstående. Case 4 er en stor hytte på 125 kvm., med veg, VA, strøm, som står frittstående, men tett. Klimagassutslipp pr. år (uten transport) tilsvarer 1,64 tonn Co2-ekvivalenter for case 3, og 2,04 tonn pr. år for case 4. Arealinngrep, energibruk i drift og materialer til bygging har størst klimaeffekt pr. år for de to hyttekategoriene⁴⁰.

Dersom transport tas med i beregningen av klimagassutslipp fra eksisterende fritidsboliger finner Asplan Viak at 58 prosent av utslippene fra eksisterende fritidsboliger kommer fra transport, energibruk tilsvarer 35 prosent og de resterende utslippene er fra vedlikehold av bygg og veg, som anslås å være rundt 7 prosent samlet⁴¹. I tilsvarende undersøkelser med fokus på hyttenæringen i Oppland regner Østlandsforskning med at transport til og fra hyttefeltet knyttet til Hafjell i Oppland tilsvarer totale utslipp på 930 tonn CO2 pr. år⁴². Dette med utgangspunkt i hjemstedsadresser til ca. 1200 av de totalt 1300 fritidsbeboerne, og at de fleste hyttebeboerne bor sør for Hafjell, med hovedvekt i Oslo og Viken. Benytter vi den samme metodikken på Bykle, at om 90% bor av fritidsbeboerne bor i eks. Kristiansand, vil tur-retur Kristiansand-Bykle tilsvare 160 kg Co2 for bensin, og 133 kg Co2 for diesel⁴³. Dette må deretter ganges med antall reiser som gjøres til og fra fritidsboligene i løpet av et år.

Foregående gjelder for eksisterende hytter, men klimaregnskapet på nybygg er en del høyere. Vestlandsforskning gjorde i 2020 en klimavurdering av å bygge mindre hytter. I analysen sammenlignes to arealeffektive hytter med en typisk norsk hytte. Nummer 1 har bruksareal på 66 m2, nummer 2 har bruksareal på 29 og den gjennomsnittlige hytten har

³⁹ <https://voss.herad.no/f/p1/i84a57cbe-28f2-40a6-897e-4893ffdf4a2b/gront-hytteliv-rapport-03072023.pdf>

⁴⁰ Det legges til grunn av casene har 75 bruksdøgn pr. år. Analyseperioden er 60 år, slik at gjennomsnittet er utslipp over hele perioden delt på antall år.

⁴¹ <https://voss.herad.no/f/p1/i84a57cbe-28f2-40a6-897e-4893ffdf4a2b/gront-hytteliv-rapport-03072023.pdf>

⁴² ØF-notat 12/2013. Klimavennlige transportløsninger for hytte- og reiselivsområder i Oppland.

⁴³ Tar utgangspunkt i at den gjennomsnittlige bensinbil slipper ut 0,16 kg CO2 pr. km. Og dieselbil 0,13 kg CO2 pr. km. Se: [Hva påvirker utslipp til luft fra veitrafikk? - SSB](#)

bruksareal på 96 m². For å sammenligne hyttene gjøres det utregninger basert på at de minst miljøvennlige materialene ble brukt i bygging av hver hytte. Ved nybygg av den typiske hytten oppnår man 22 141 kg Co₂-ekvivalenter. Til sammenligning oppnår de to andre alternativene 15 222 kg Co₂e og 8 699 kg Co₂e. Valg av materialer spiller en stor rolle for nybyggets miljøpåvirkning, men i Vestlandsforskning finner at den største klimagevinsten oppnås ved å bygge mindre hytter. Summene av Co₂-ekvivalenter viser at det absolutte utslippet går drastisk ned ved å bygge mindre hytter⁴⁴.

6.2.1 Hyttene, utbyggingstakt og overnattingsdøgn i Bykle

Spørsmålene om arealbruk, bruksdøgn og byggeår er sentrale indikatorer for å anta noe om hytters klimapåvirkning. Areal er viktig for å undersøke de naturinngrepene som må gjøres for å bygge hytten, og det beslagent som gjøres av hytten. Antall bruksdøgn og fremtidig bruk kan sees i sammenheng med forbruksvaner. Byggeår er relevant, da dette har konsekvens for både metoder og materialer brukt til bygging.

Majoriteten av respondentenes hytter er på 81 til 120 kvadratmeter (44%). Deretter er 30% av hyttene på mellom 121 og 150 kvadratmeter, mens 26% fra mindre enn 50 til 80 kvadratmeter. Med andre ord er den typiske hytten blant respondentene på 81 til 120 kvadratmeter, men det er i alt ganske jevnt mellom kategoriene. Hyttene er typisk bygget før 1980 til 1990, hvorav 43 prosent av respondentenes hytter er bygget i dette tidsrommet. 32 prosent av hyttene er bygget mellom 1991 og 2010, og resterende 25 prosent er bygget mellom 2011 og til dags dato. Dette er ikke en relevant indikator for fremtidig bygging, men er relevant å ta høyde for om en ser på effekter av eksisterende hytter.

Hyttebyklerne som svarte på spørreundersøkelsen, tilbringer typisk 0 til 60 døgn pr. år på hytta (55%). 31 prosent av respondentene er 61 til 90 døgn på hyttene sine, og 14 prosent tilbringer 91 til 130 døgn på hytten. Videre forventer 49 prosent av respondentene at de i fremtiden vil bruke hytten like mye som de gjør i dag. Samtidig forventer 46% å bruke den mer enn de gjør i dag, og kun 3 prosent forventer å bruke hytten mindre.

Tabell 9: Oversikt over respondentenes hytter, størrelse, bruk og byggeår

Typisk størrelse		Bruksdøgn		Fremtidig bruk		Byggeår	
< 50 til 80	26 %	< 60 til 60	55 %	Mindre	3 %	Før 1980 til 1990	43 %
81 til 120	44 %	61-90	31 %	Som i dag	49 %	1991 til 2010	32 %
121 til > 150	30 %	91 til >130	14 %	Mer	46 %	2011 til d.d.	25 %

⁴⁴ Walnum, H.J. (2020) Klimavurdering av å bygge mindre hytter. Vestlandsforskningsrapport nr. 3/2020

I Tabell 9 har vi kategorisert respondentenes svar i tre grupper, fra lavest til høyest. Basert på denne kategoriseringen ser vi at størrelsen på hyttene i stor grad lener mot 81 til 120 m² og 130 til 150 m². Vi ser også at antall bruksdøgn i all hovedsak er fra 0 til 60 dager i året, og at dette ikke forventes å avta. Snarere forventer en stor andel hyttebeboere å bruke hytten likt som i dag, eller mer.

6.2.2 Klimagassutslipp ved ulike utbyggingstempoer

Dersom vi bygger på utregningene fra Asplan Viak knyttet til årlig utslipp av Co₂, på deres ulike case, vil vi få følgende resultater overført til ulike våre alternative utbyggingstakter. I eksempelet under viser hva som blir den årlige utslippsøkningen ved lav, middels og høy utbyggingstakt framover. De to hyttestørrelsene er basert på Asplan Viak sine to case, som ut fra vår vurdering i stor grad er overførbare til analysen av hyttene i Bykle kommune.

Tabell 10: Utregninger av Co₂-ekvivalenter pr. år, regnet fra ulik utbyggingstakt, 75 bruksdøgn og analyseperiode på 60 år (uten transport)

Størrelser på ulike hytter	Utbyggingstakt, vekst på antall hytter	Antall hytter medregnet vekst	Årlig økning Co ₂ , tonn	Årlig vekstrate for Co ₂ , %
75 m ²	Lav: 30	2 839	49	+0,95
	Middels: 49	2 858	80	+1,55
	Høy: 70	2 879	115	+2,22
125 m ²	Lav: 30	2839	61	+1,18
	Middels: 49	2858	100	+1,93
	Høy: 70	2879	143	+2,76

Som tabell 10 viser, er det ca 1-3 prosent årlig vekstrate for Co₂ avhengig av om det er snakk om lav, middels eller høy utbyggingstakt. Vi vil understreke at det i tabellen vises til tonn Co₂, pr år. Derfor virker 1% oppgang svært liten, men i praksis er 0,95 prosent av 5,2 tusen tonn Co₂ det samme som 49 tonn Co₂. Til sammenligning tilsvarer 5 050 km kjøring med en bensinbil ca. 1 tonn Co₂-ekvivalenter⁴⁵.

Med andre ord er det mulig å hente store besparelser av Co₂ på de ulike utbyggingstaktene, men hyttearealet ser ikke ut til å ha størst innvirkning på CO₂-reduksjon. Konstruksjonsteknologi, kvalitet på materialer og å ta hensyn til prinsippene for bærekraftig utvikling i alle stadier av bygging og bruk av hytter har størst innflytelse.

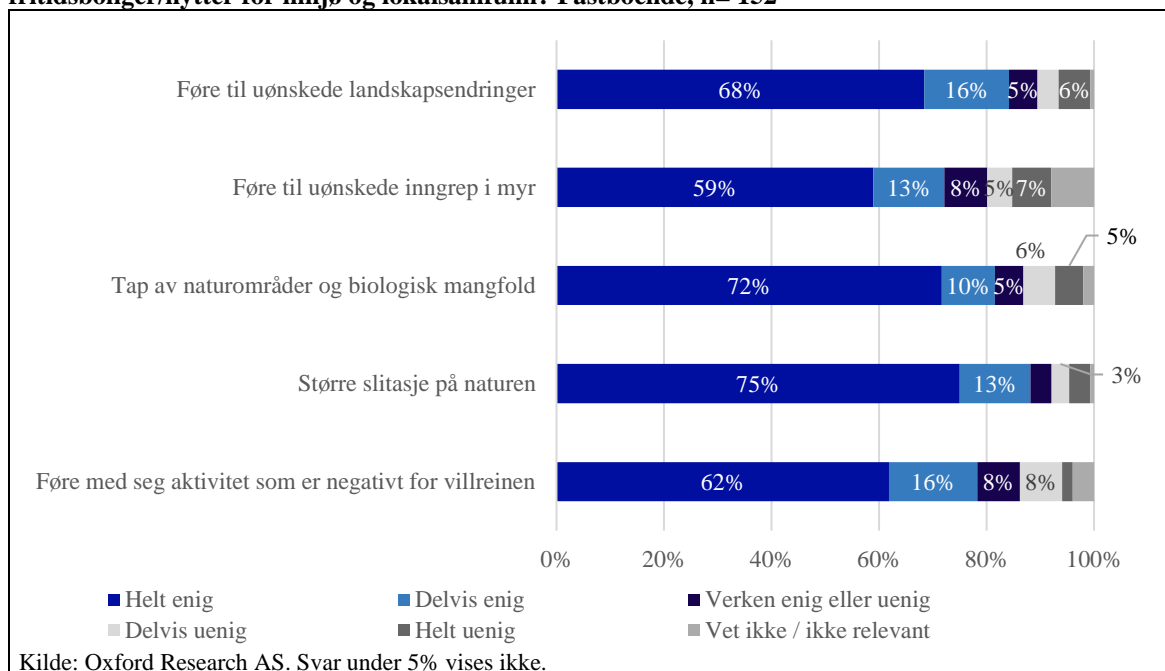
⁴⁵ [Framtiden i våre hender | Hva får jeg for et tonn CO₂?](#)

6.3 Respondentenes vurderinger av miljømessige konsekvenser

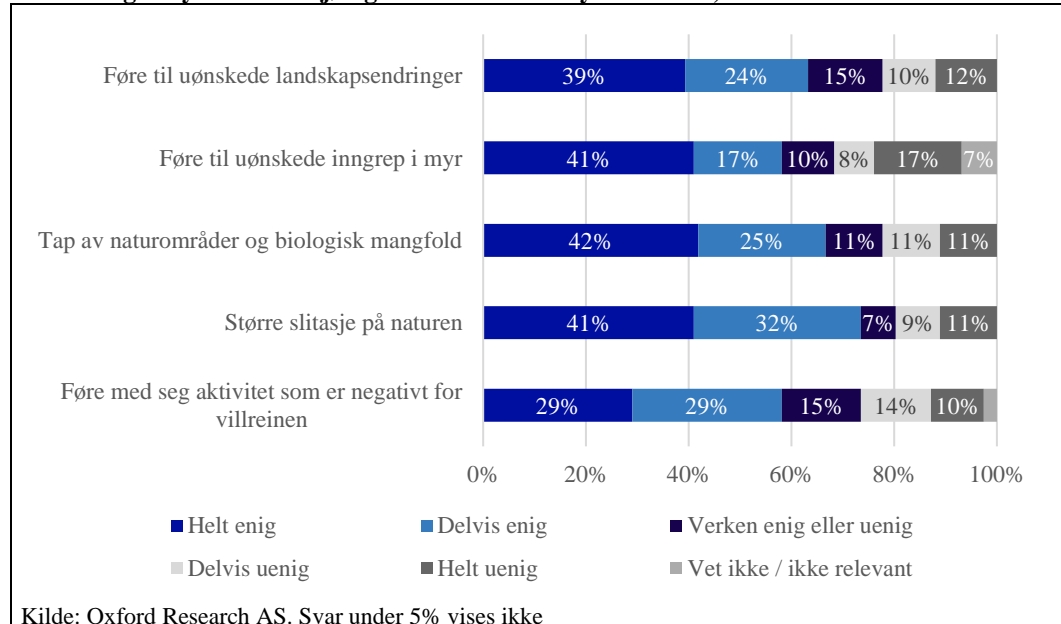
I figur 10 og 11 vises hvordan de som har svart på spørreundersøkelsen ser på en del sentrale miljømessige konsekvenser ved hyttebygging. Resultatene viser at både hyttebeboere og fastboende er enige om at de miljømessige konsekvensene er negative. Et klart flertall av både fastboende og hyttebeboere mener at hyttebyggingen fører til uønskede landskapsendringer, tap av naturområder og biologisk mangfold, slitasje på natur, uønskede inngrep i myr og aktivitet som er negativt for villreinen.

Som det framgår av figur 10, er det en enda større andel av de fastboende som er enige i at hyttebyggingen er negativt for de ulike miljødimensjonene. Dette er en bekymring som det blir sentralt for kommuneadministrasjonen og politikerne å ta inn over seg i samfunnsplanleggingen i Bykle.

Figur 10: Hvor enig er du i følgende påstander om konsekvensene av flere fritidsboliger/hytter for miljø og lokalsamfunn? Fastboende, n= 152

Figur 11: Hvor enig er du i følgende påstander om konsekvensene av flere fritidsboliger/hytter for miljø og lokalsamfunn? Hyttebeboere, n= 117

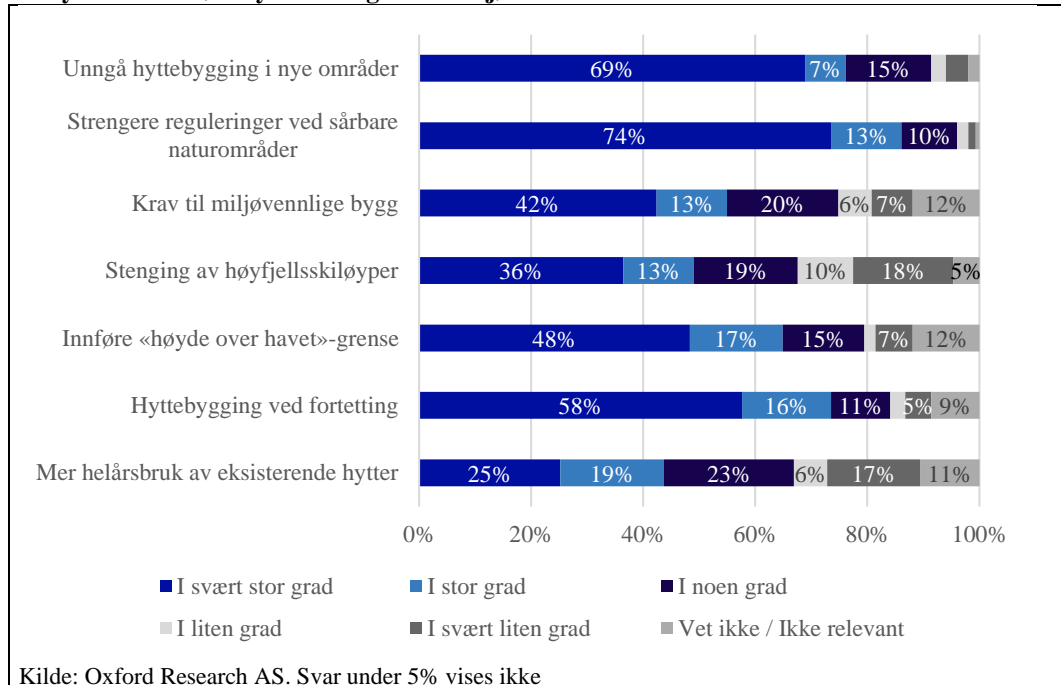
6.3.1 Relevante tiltak for å sikre miljømessig bærekraft

Det er mulig å gjøre en del tiltak som kan bedre den miljømessige bærekraften, og i figur 12 og 13 har vi kartlagt hvilke tiltak de som har svart på spørreundersøkelsen mener kan gjennomføres. Både blant hyttebeboere og fastboende er det i svært stor eller stor grad størst enighet om følgende tiltak:

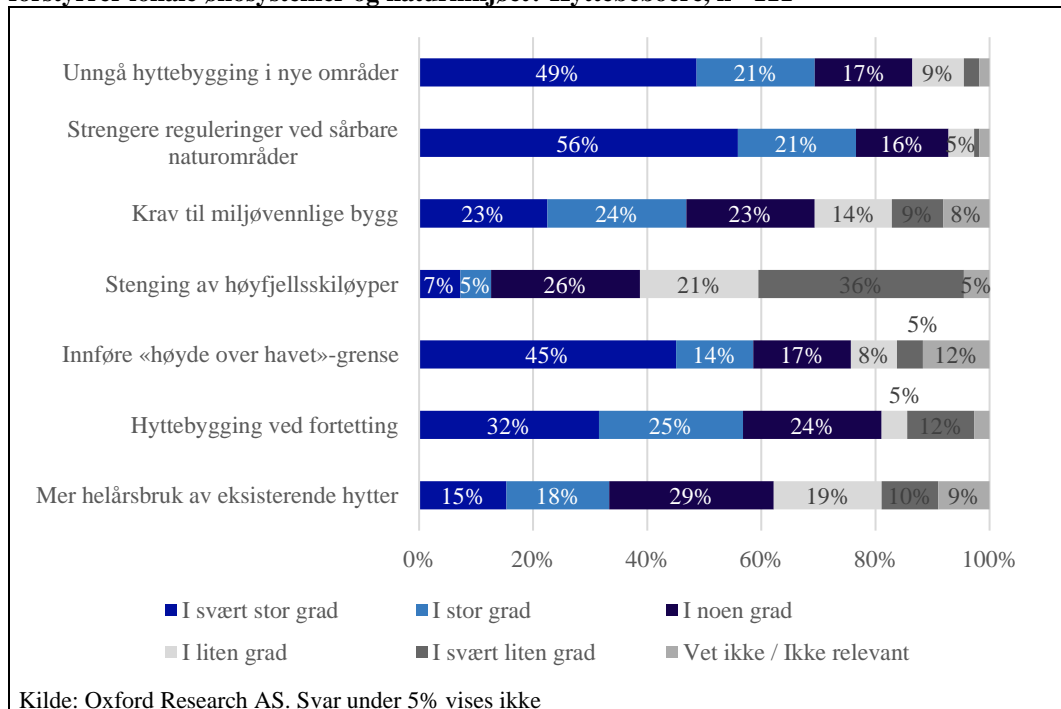
- Å unngå hyttebygging i nye områder og naturmiljø (76 prosent av de fastboende og 70 prosent av hyttebeboerne)
- Strengere reguleringer ved sårbare naturområder (87 prosent av de fastboende og 77 prosent av hyttebeboerne)
- Innføre «høyde over havet»-grense (65 prosent av de fastboende og 59 prosent av hyttebeboerne)
- Hyttebygging ved fortetting (74 prosent av de fastboende og 53 prosent av hyttebeboerne)

Det er større variasjon mellom hyttebeboere og fastboende på spørsmålet om hva de synes om miljøvennlige bygg og stenging av høyfjellsløyper. For begge disse tiltakene er hyttebeboerne mer skeptiske enn innbyggerne i kommunen, og da særlig til stenging av høyfjellsløyper. Dette er som forventet, da høyfjellsløypene er en svært populær vinteraktivitet blant hyttebefolkningen.

Figur 12: Hvilke tiltak mener du er aktuelle for å sikre at fritidsbolig/hyttebygging ikke forstyrrer lokale økosystemer og naturmiljøet? Fastboende n= 115

Figur 13: Hvilke tiltak mener du er aktuelle for å sikre at fritidsbolig/hyttebygging ikke forstyrrer lokale økosystemer og naturmiljøet? Hyttebeboere, n= 111

Dersom man ser disse funnene samlet, innebærer de i stor grad at kommunen har «ryggdekning» for de prinsippene som er lagt til grunn i utkastet til kommuneplanens samfunnsdel, blant annet⁴⁶:

- Videreutvikling av Hovden som reiselivsdestinasjon skal i hovedsak skje innenfor allerede avsette byggeområde og med miljømessig bærekraftige utbyggingsformer
- Vurdere fortetting og høyere utnyttning i sentrumsnære hytteområde med tilstrekkelig infrastruktur
- En skal legge til grunn at nye byggeområde ikke skal legges på myr
- Vurdere ei langsiktig byggegrense (kvotehøyde) mot fjellet i pressområder og kunnskapsbaserte grep for å kanalisere ferdsel bort fra sårbare områder for villreinen, som tilrettelegging av løyper i lavlandet og sentrumsnært.

6.4 Oppsummering

Beregningene av klimagassutslipp viser at utslippøkningen er minst ved en lav utbyggingstakt og størst ved et høyt tempo. Også de andre miljødimensjonene påvirkes mest negativt av et høyt utbyggingstempo.

Et klart flertall av både fastboende og hyttebeboere mener at hyttebyggingen fører til uønskede landskapsendringer, tap av naturområder og biologisk mangfold, slitasje på natur, uønskede inngrep i myr og aktivitet som er negativt for villreinen.

Når det gjelder tiltak for å fremme miljømessig bærekraft, er både fastboende og hyttebeboere i stor grad er enige om følgende tiltak:

- Å unngå hyttebygging i nye områder og naturmiljø
- Strengere reguleringer ved sårbare naturområder
- Innføre «høyde over havet»-grense
- Hyttebygging ved fortetting

Dette innebærer i stor grad at kommunen har «ryggdekning» for de prinsippene som er lagt til grunn i utkastet til kommuneplanens samfunnsdel. I tillegg er også politikken godt i samsvar med de nasjonale føringene på feltet.

⁴⁶ [Bykle kommune, Kommuneplanens samfunnsdel, høyringsutkast \(204\)](#)

7. Hovedfunn og anbefalinger

Hytteutbyggingen har fram til 2020 i stor grad vært en omforent og villet strategi i norske fjellkommuner. Fra 2021 har det imidlertid skjedd et skifte i den offentlige og politiske debatten rundt hyttebygging i Norge, og det har blitt satt søkelys på utfordringer knyttet til økonomisk, økologisk og sosial bærekraft.

Mellom 2015 og 2024 har antall hytter i Bykle kommune i gjennomsnitt økt med 49 hytter per år, fra 2368 i 2015 til 2809 i 2024. For å kaste lys over lokalsamfunnets «tålegrense» og hva som er den optimale utbyggingstakten fremover, har vi utarbeidet en analyse av sannsynlige ringvirkninger ved ulike hytte-utbyggingshastigheter. I tråd med Bykle kommunes inngang til den nye samfunnsdelen i kommuneplanen, har vi tatt for oss virkninger knyttet til tre hoveddimensjoner:

- Økonomisk bærekraft
- Miljømessig bærekraft
- Sosial bærekraft

I analysen har vi diskutert de ulike forholdene opp mot hverandre. For å få fram et mest mulig nyansert bilde, har vi særlig vært opptatt av å få fram lokale innbyggers og hytteeieres erfaringer og fortolkninger. Dette vil kunne gjøre det lettere å utforme en framtidig hyttepolitikk som ivaretar både økonomiske, miljømessige og sosiale hensyn.

7.1 Hovedfunn

Hyttebyggingen bidrar vesentlig til å styrke den lokale økonomien, skape arbeidsplasser og generere inntekter for kommunens innbyggere. Mange fastboende er imidlertid bekymret for hva hyttebyggingen kan føre til for lokalsamfunnet og miljøet.

7.1.1 Økonomisk bærekraft

Hytteutbygging spiller en svært viktig rolle i Bykles økonomi. Vår analyse viser at hyttebygging gir en samlet netto økonomisk gevinst for lokalsamfunnet. En ren kommunaløkonomisk analyse viser imidlertid et negativt bilde. En ekstra hytte fører til merkostnader på 1670 kroner per år før inntektsutjevning for en gjennomsnittlig hyttekommune. Det er grunn til å tro at disse merkostnadene er høyere i Bykle i og med at kommunen har det høyeste antall hytter per innbygger blant fjellhyttekommunene i Sør-Norge. Det er også rimelig å legge til grunn at de kommunaløkonomiske kostnadene knyttet til hytter vil øke framover. Dette skyldes særlig at det vil bli en økende andel eldre i befolkningen.

Analysen viser at hyttebyggingen er svært viktig for næringslivet i kommunen. I **byggefase**n skapes betydelig økonomisk aktivitet gjennom regulering og salg av tomter, infrastrukturforbedringer og selve byggeprosessen. I 2022 finner vi at byggefase genererte en omsetning på 164 millioner kroner for lokale bedrifter. Dette tilsvarer rundt 30 hytter med dagens gjennomsnittskostnader.

I **bruksfase**n skaper hyttene verdier gjennom vedlikehold, oppgradering og rehabilitering av hyttene samt etterspørsel etter lokale varer og tjenester i bredt. I 2022 skapte bruksfase en samlet omsetning på 308 millioner kroner. De bedriftene som befinner seg innen seg innen varehandel, opplevelse og tjenester er helt avhengige av hytteturismen. Uten aktiviteten som hyttene skaper, ville mange bedrifter innen varehandel, opplevelse og tjenester ikke ha klart å overleve. Det ville gitt et betydelig mindre service- og butikktilbud i kommunen.

Samlet sett viser analysen at hytteutbygging i Bykle kommune har betydelige næringsmessige ringvirkninger for hele næringslivet. Den økte økonomiske aktiviteten bidrar til å styrke den lokale økonomien, skape arbeidsplasser og generere inntekter for kommunens innbyggere. I et framtidsperspektiv er størrelsen på de økonomiske ringvirkningene koblet til utbyggingstakten. En høy utbyggingstakt gir større økonomiske gevinster enn et lavt utbyggingstempo.

7.1.2 Sosial bærekraft

Selv om hyttebygging skaper betydelige økonomiske verdier, er mange fastboende i Bykle bekymret for hva hyttebyggingen kan føre til for lokalsamfunnet. De frykter både økt turisme og press på lokal infrastruktur, negativ miljøpåvirkning, endringer i lokalsamfunnets karakter og tap av kultur og tradisjoner. I tillegg trekker de fram at økt hyttebygging vil øke sannsynligheten for konflikter mellom hyttebeboerne og lokalbefolkningen. Mange innbyggere i Bykle mener at hytteeiere tar seg for mye til rette.

Hyttebyggingen muligheter for enkeltindivider og lokalsamfunn og representerer en viktig kilde for den lokale økonomien. Dette vanskeliggjør en grensedragnings av hva som er akseptabelt eller ikke når flere interesser, verdier og verdisyn er involvert. Vår analyse viser at det er spenning blant innbyggerne i Bykle mellom de som ønsker hyttebyggingen velkommen og de som ser det som en trussel. Slik vi vurderer det, springer forskjellene i vurderinger ut fra to forhold:

- Det har foregått en transformasjon fra en ressurs-basert «gammel økonomi» til en tjenestebasert «ny økonomi». Mange i lokalbefolkningen har derfor lignende interesser og ideer om naturbruk som hytteeierne.
- Innbyggerne ser ulikt på hva som bidrar til et godt liv. For noen er utvikling viktig, mens andre legger mer vekt på ivaretagelse av kultur og tradisjoner i

bygda. De ønsker å bevare sine tradisjonelle heieverdier og få fred og ro ute i naturen.

Det blir viktig å ta hensyn til begge disse dimensjonene i kommunens videre arbeid. Det innebærer at man framover bør legge vekt på hvordan kan man involvere lokalbefolkningen i beslutningsprosessene om hyttebygging samt skape et godt samarbeid mellom hytteeierne og lokalbefolkningen. Det er viktig å ha en åpen og inkluderende dialog, slik at man kan finne løsninger som er til det beste for alle. Vi kommer nærmere tilbake til dette i kapittel 7.2.

7.1.3 Miljømessig bærekraft

Beregningene av klimagassutslipp viser at utslippsøkningen er minst ved en lav utbyggingstakt og størst ved et høyt tempo. Også de andre miljødimensjonene påvirkes mest negativt av et høyt utbyggingstempo.

Et klart flertall av både fastboende og hyttebeboere mener at hyttebyggingen fører til uønskede landskapsendringer, tap av naturområder og biologisk mangfold, slitasje på natur, uønskede inngrep i myr og aktivitet som er negativt for villreinen.

Når det gjelder tiltak for å fremme miljømessig bærekraft, er både fastboende og hyttebeboere i stor grad er enige om følgende tiltak:

- Å unngå hyttebygging i nye områder og naturmiljø
- Strengere reguleringer ved sårbare naturområder
- Innføre «høyde over havet»-grense
- Hyttebygging ved fortetting

Dette innebærer i stor grad at kommunen har «ryggdekning» for de prinsippene som er lagt til grunn i utkastet til kommuneplanens samfunnsdel. I tillegg er også politikken godt i samsvar med de nasjonale føringene på feltet.

7.1.4 Bærekraftsdimensjonene sett opp mot hverandre

Hvilken hyttebyggingspolitikk bør så Bykle kommunene ha framover? Dette avhenger av hvilket politisk ståsted man har og hvilke avveininger man gjør seg når det gjelder økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft:

- Et høyt utbyggingstempo gir en høyere økonomisk verdiskaping enn en lav utbyggingstakt
- Et høyt utbyggingstempo er noe mer negativt for den sosiale bærekraften enn et lavt tempo

- En høy utbyggingstakt er mest negativt for den miljømessige bærekraften, men også en lav utbyggingstakt er med på å redusere den

Hvordan man ser på balansen mellom disse dimensjonene avgjør om det er fornuftig å ha et høyt, middels eller lavt utbyggingstempo framover. Dette er en beslutning som det ikke er mulig å ta kun ved hjelp av faglige perspektiver og analyse. Avveiningen må tas av politikerne i kommunen.

7.2 Hva kan kommunen gjøre?

7.2.1 Forene besøksforvaltning og samfunnsplanlegging

Besøksforvaltning er en metode for å sikre bærekraftig utvikling av et område ved å håndtere besøk på en måte som tar vare på både natur- og kulturverdier, allemannsretten, opplevelsen og sikkerheten. Det handler om å finne en balanse mellom å legge til rette for at folk skal kunne besøke og nyte et område, og å beskytte det mot negative effekter av turisme og friluftsliv.

Singsaas, Grønn og Gundersen (2024) påpeker at mange kommuner har mye å hente på å utarbeide en besøksforvaltning for å redusere konfliktene mellom lokalbefolkning og hytteeieres ulike naturbaserte praksiser, og for å ta bedre vare på naturverdiene⁴⁷. Like viktig som at man bruker virkemidler for å kanalisere og utvikle attraksjoner med økt tåleevne, er det at kommunen peker ut områder hvor det ikke skal tilrettelegges. Dette er et viktig prinsipp som er lett å glemme, men noen områder er spesielt viktige for å ivareta stedsidentiteten. Besøksforvaltning kan være en del av svaret for å få til bedre sameksistens mellom ulike brukere av landskapet og skape omforente løsninger.

Selv om flere av konfliktene ved hyttebygging kan og bør unngås ved å styre ferdsel, må en besøksforvaltning for hyttekommuner også ta inn over seg de mer følelsesbaserte konfliktene som ikke så lett kan løses gjennom kanalisering. Disse handler om de ulike «kulturelle landskapene» og moralske oppfatninger om «riktige» og «gale» aktiviteter og aktører. Som påpekt over befinner lokalbefolkningen i Bykle seg på et spekter fra aktiv støtte til aktiv motstand mot hytteutvikling. Det er også ulike synspunkter blant hytteturistene på utviklingen, men et hovedinntrykk er at følelsene er sterkere hos lokalbefolkningen.

Konflikter oppstår når noe viktig står på spill. Et sentralt spørsmål blir da hva lokalbefolkningen opplever at står på spill? Moralske vurderinger og landskap påvirker hverandre gjensidig, for eksempel med hensyn til hvilke aktiviteter som «hører hjemme»

⁴⁷Singsaas, M., Grønn, J.F. & Gundersen, V., 2004. Besøksforvaltning i hyttekommuner – spenninger mellom tradisjon og destinasjon. Kart og plan, Vol. 117, Utg.1.

eller er «fremmede» et sted⁴⁸. For lokalbefolkningen hører ofte snøscooter hjemme i utmarka, mens den ikke gjør det for størstedelen av hyttebefolkningen. Kanalisering og utvikling av infrastruktur for besøksforvaltning i hyttekommuner må derfor være i tråd med aksepterte og omforente «moralske landskap». Aktiviteter eller bygninger som vurderes som «moralsk galt», kan vekke sterke følelser og reaksjoner som påvirker prosesser og avgjørelser. Konflikter omkring tilgang til og kontroll over steder og ressurser er derfor ikke bare sosiale, politiske eller økonomiske, men også i høy grad følelsesmessige opplevelser, og spørsmål om hva som står på spill.

Styring av ferdsel er viktig for å få til en bedre og mindre konfliktfylt sameksistens mellom hyttemotstandere og hytteturister. En plan for besøksforvaltning bør komme samtidig med planleggingen av nye hyttefelt. Singsaas, Grønn og Gundersen (2024) trekker også fram at spenninger mellom hytteeiere og andre brukergrupper kan håndteres gjennom etablering av sosiale arenaer for samhandling der man utveksler erfaringer og kunnskap og i fellesskap kommer fram til omforente løsninger. Ved å synliggjøre og systematisere sin kompetanse på besøksforvaltning blir innbyggere, grunneiere og grendelag i stand til å gå mer aktivt inn i planleggingen. Det gjør det lettere for dem å diskutere og fremme sine verdier, ønsker og behov. På samme måte som man undersøker økologiske tålegrenser i verneområdene, blir dette en kartlegging av de sosiokulturelle tålegrensene. Hvordan vil vi ha det hos oss? Et slik kunnskapsgrunnlaget gjør det lettere å ta hensyn til lokale behov i areal- og samfunnsplanlegging, og det er svært positivt at Bykle kommunen nå fokuserer på den sosiale bærekraftdimensjonen i samfunns- og arealplanleggingen. Gjennom dette er det også mulig å bruke planverket som et redskap for utvikling av besøksforvaltning og lokalsamfunn. I det videre arbeidet vil vi anbefale et sterkere fokus på bred medvirkning i planprosessene, og en medvirkning som strekker seg lenger enn til høringsrunder. Gjennom bred medvirkning og dialogbaserte prosesser på bygdenivå, kan man komme fram til omforente eller aksepterte løsninger som tar hensyn til et bredere spekter av ønsker. En besøksforvaltning må både ta på alvor hyttefolks og bygdefolks tilknytning til landskapet og naturen.

7.2.2 Arealbruk og fortetting

Arealbruk er en gjentagende og viktig målestokk for hyttenes miljømessige bærekraft. Fortetting er både en forventning og anbefaling fra nasjonalt hold. Klimaregnskapet per hytte kuttes dersom hytter er mindre, og/eller tettere på hverandre. Fortetting er imidlertid ingen smertefri prosess, da det skaper større press på eksisterende arealer, infrastruktur og grøntstrukturer. Økt fortetting fører på den måten til mer krevende planprosesser, da flere interesser må tas hensyn til på en gang i et mindre område.

⁴⁸ Op.cit.

Disse forholdene tatt i betraktning betyr at videre utbygging (uansett lav, middels eller høy vekst), bør holde seg innenfor noen konkrete rammer. Den første er økt fokus på fortetting, mellom annet gjennom å legge til rette for økt utleie, flere leilighetsbygg, og/eller mindre hytter. I tillegg er det også behov for å ta ekstra hensyn til bestemte naturverdier, da spesielt myr og områder over tregrensen. Det sistnevnte er noe som Bykle kommune allerede har nedfelt som praksis.

7.2.3 Mulige andre tiltak

Enten Bykle kommune velger en lav eller høy utbyggingstakt, er det avgjørende at kommunen tenker strategisk om stedsutvikling, næringsutvikling, og utnyttelse av naturressurser på en bærekraftig måte. For å styrke ringvirkningene og komme fram til en god balanse mellom de økonomiske, sosiale og miljømessige aspektene, er det noen mulige tiltak som kan tas i bruk. Det er mulig å velge kun ett tiltak, men en kombinasjon av flere vil gi større uttelling.

- **Bærekraftig utbygging:** Fortsett med en balansert og bærekraftig utbygging av hyttetomter. Det er viktig å sikre at nye utbygginger tar miljøhensyn og benytter lokale ressurser for å opprettholde områdets attraktivitet. Lokale bedrifter kan tilby bærekraftige løsninger som appellerer til miljøbevisste hyttekjøpere, noe som kan føre til høyere marginer og økt omsetning.
- **Energieffektive byggematerialer:** Ved å bruke energieffektive materialer og solenergisystemer kan hyttebygging gjøres mer bærekraftig. Dette reduserer både driftskostnadene for hytteeiere og øker eiendommens verdi noe.
- **Økt utleie av hytter:** Kommunen kan ta i bruk arealplanleggingspraksiser som stimulerer til utleie av hytter. Dette vil både bidra til økt belegg og redusert klimaavtrykk. Et konkret virkemiddel kan være å åpne for «tilrettelagt for utleie».
- **Dialog med fastboende:** For å balansere interessene mellom hyttebeboere og fastboende, bør kommunen utvikle møteplasser hvor begge gruppers synspunkter kan bli hørt og vurdert i beslutningsprosesser. Det er imidlertid særlig viktig å ha en god dialog med de fastboende.
- **Samfunnsengasjement og integrasjon:** Utvikle og implementere tiltak som fremmer samhandling mellom fastboende og fritidsbeboere for å bygge et sterkere og mer integrert lokalsamfunn.
- **Støtte til kompetanseheving:** Støtte kompetanseheving for lokale entreprenører kan bidra til at de økonomiske ringvirkningene fra hytteutbyggingen forblir i lokalsamfunnet i enda større grad. En konkret mulighet kan være å ta i bruk Innovasjon Norges verktøy SMB-utvikling. Dette gjennomføres vanligvis innen rammen av regionale omstillingsprogrammer, men kan brukes fritt av alle som ønsker det.

- **Samarbeid og nettverksutvikling blant bedrifter:** Kommunen bør samarbeide med lokale bedrifter for å utvikle strategiske planer som maksimerer de økonomiske effektene av hytteutbygging. Dette inkluderer også å legge til rette for et tettere samarbeid mellom bedriftene innen bygge- og anleggsbransjen. På den måten vil man kunne legge til rette for at de lokale bedriftene tar en større andel av hyttemarkedet, særlig i byggefasen.
- **Strategisk næringsutvikling:** Det er viktig at kommunen arbeider med strategisk næringsutvikling som fokuserer på å diversifisere den lokale økonomien. Dette kan innebære å tilrettelegge for nye næringer som komplementerer eller er uavhengige av hytteutbygging. Ved å oppmuntre til innovasjon og samarbeid mellom lokale bedrifter og eksterne aktører, kan Bykle posisjonere seg som en kommune som i større grad tiltrekker nye investeringer og skaper flere arbeidsplasser.
- **Kommersialisering av naturressurser:** Kommunen bør også vurdere alternative måter å utnytte sine rike naturressurser på, for eksempel gjennom spin-off-effekter knyttet til fornybar energi og bærekraftig turisme. Dette kan inkludere å utvikle verneområder som ikke bare bevarer naturen, men også utnyttes kommersielt på en skånsom måte.

Vedlegg – inntektsberegninger

Tabell 11 Resultatene av årlige inntektsberegninger for lokale bedrifter, forutsatt at det bygges 30 hytter (Lav utbyggingstakt), MNOK

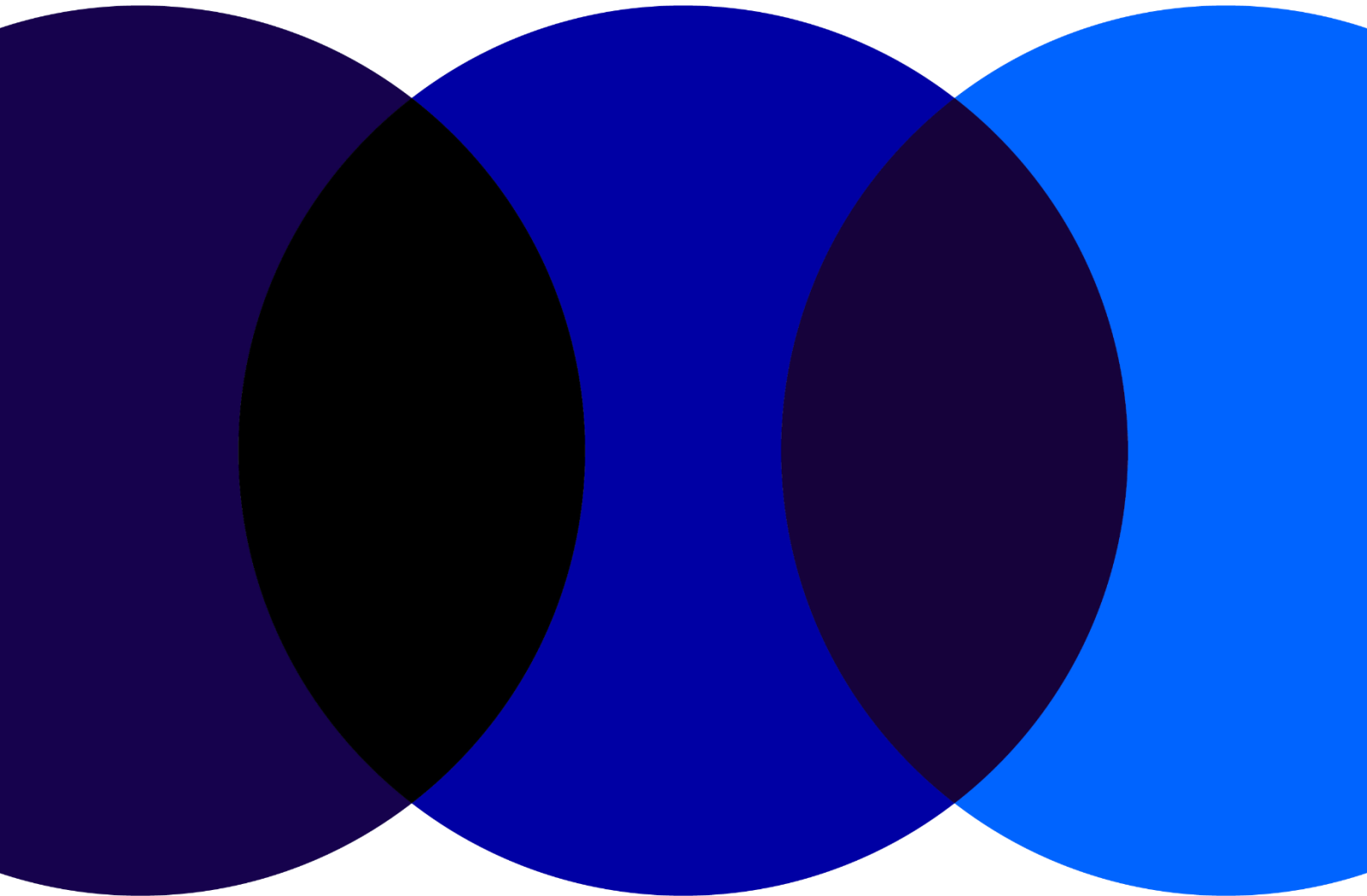
Antall hytter bygget per år: 30		Estimert markedsandel for lokale bedrifter, %				
		50	55	60	65	70
Gjennomsnittsprisen på en hytte, MNOK	5,4	81,0	89,1	97,2	105,3	113,4
	6,6	99,0	108,9	118,8	128,7	138,6
	7,2	108,0	118,8	129,6	140,4	151,2
	8,3	124,5	137,0	149,4	161,9	174,3
	9,8	147,0	161,7	176,4	191,1	205,8

Tabell 12 Resultatene av årlige inntektsberegninger for lokale bedrifter, forutsatt at det bygges 49 hytter (Middels utbyggingstakt), MNOK

Antall hytter bygget per år: 49		Estimert markedsandel for lokale bedrifter, %				
		50	55	60	65	70
Gjennomsnittsprisen på en hytte, MNOK	5,4	132,3	145,5	158,8	172,0	185,2
	6,6	161,7	177,9	194,0	210,2	226,4
	7,2	176,4	194,0	211,7	229,3	247,0
	8,3	203,4	223,7	244,0	264,4	284,7
	9,8	240,1	264,1	288,1	312,1	336,1

Tabell 13 Resultatene av årlige inntektsberegninger for lokale bedrifter, forutsatt at det bygges 70 hytter (Høy utbyggingstakt), MNOK

Antall hytter bygget per år: 70		Estimert markedsandel for lokale bedrifter, %				
		50	55	60	65	70
Gjennomsnittsprisen på en hytte, MNOK	5,4	189,0	207,9	226,8	245,7	264,6
	6,6	231,0	254,1	277,2	300,3	323,4
	7,2	252,0	277,2	302,4	327,6	352,8
	8,3	290,5	319,6	348,6	377,7	406,7
	9,8	343,0	377,3	411,6	445,9	480,2

OXFORD RESEARCH

Denmark

Oxford Research A/S
Vesterbrogade 149, Bld. 12
3rd flor, 1620 Copenhagen V
office@oxfordresearch.dk

Norway

Oxford Research AS
Østre Strandgate 12
4610 Kristiansand
post@oxford.no

Sweden

Oxford Research AB
Norlandsgatan 11
111 43 Stockholm
office@oxfordresearch.se

Finland

Oxford Research Oy
Eteläinen Hesperiankatu 18
LH 2, 00100 Helsinki
office@oxfordresearch.fi

Baltics/Riga

Oxford Research Baltics SIA
Kr.Valdemara 23-37, k.2
LV-1010, Riga
info@oxfordresearch.lv

Belgium/Brussels

Oxford Research c/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
office@oxfordresearch.eu